

Jan Nelissen

Klaas de Vos

Arbeidsmarktenquête 2010

Verwachtingen en meningen over de arbeidsmarkt van morgen

**Onderzoek uitgevoerd door CentERdata in opdracht van de Raad voor
Werk en Inkomen**

De Raad voor Werk en Inkomen is het overlegorgaan en expertisecentrum van werkgevers, werknemers en gemeenten. De RWI doet voorstellen aan de regering en andere partijen over het brede terrein van werk en inkomen. Doel van deze voorstellen is een goed functionerende arbeidsmarkt te bevorderen. Het vergroten van de transparantie van en het verbeteren van de kwaliteit op de re-integratiemarkt behoren eveneens tot de kerntaken van de RWI.

November 2010

Samenvatting

1. Een korte introductie

Evenals voorgaande jaren heeft de Raad voor Werk en Inkomen de mening van de Nederlandse bevolking en van arbeidsmarktprofessionals gevraagd over actuele arbeidsmarktontwikkelingen. In deze samenvatting treft u de belangrijkste resultaten aan. Het rapport is opgesteld door CentERdata.

Respons

Aan het arbeidsmarktonderzoek hebben dit jaar 1.804 Nederlandse huishoudens deelgenomen. Ook hebben 379 arbeidsmarktprofessionals de vragenlijst ingevuld. Bij arbeidsmarktprofessionals gaat het dan om medewerkers van werkgevers- en werknemersorganisaties, beleidsmakers bij de overheid, deskundigen die bij een uitvoeringsorganisatie in de sociale zekerheid werken, medewerkers van een arbodienst of re-integratiebedrijf en ten slotte ook deskundigen van bijvoorbeeld onderzoeks- en adviesbureaus. Net als de afgelopen vier jaar zijn de arbeidsmarktprofessionals door de RWI benaderd via de elektronische nieuwsbrief RWI-zine. De opinie van de Nederlandse bevolking is wederom in beeld gebracht via een internetenquête onder het CentERpanel - een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens - van CentERdata (Universiteit van Tilburg). De enquête heeft plaatsgevonden in september en oktober 2010. Hoewel de respons iets lager ligt dan in voorgaande jaren is de respons toch voldoende representatief om tot valide uitspraken te komen.

Wat is gevraagd?

In de eerste plaats is aan de respondenten gevraagd, welke ontwikkelingen in de periode tot 2013 zij verwachten op het punt van de werkgelegenheid en de werkloosheid. Daarbij wordt ingezoomd op groepen (ouderen, jongeren, allochtonen etc.) en op sectoren. En worden de resultaten vergeleken met die van voorgaande jaren, waar identieke vragen zijn gesteld. In de tweede plaats zijn vragen gesteld over specifieke arbeidsmarktthema's. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de verwachtingen ten aanzien van de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen, het aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering, het aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan, de ontwikkeling van inkomensverschillen of de ontwikkeling van de achterstand van allochtonen. Daarna volgt een kort blok over de (verwachtingen van de) ontwikkeling van de arbeidsmobiliteit.

Een deel van het onderzoek heeft een nauwe link met het thema van het congres. Hier wordt ingezoomd op de impact van de crisis. Is de crisis volgens de Nederlandse bevolking en de arbeidsmarktprofessionals al over zijn hoogtepunt heen? Welke groepen en sectoren zijn in het bijzonder getroffen? En welke groepen en sectoren krabbelen weer als eerste op? Welke overheidsmaatregelen hebben goed gewerkt en welke niet? En welke arbeidsmarktmaatregelen maken Nederland weer sterker ná de crisis?

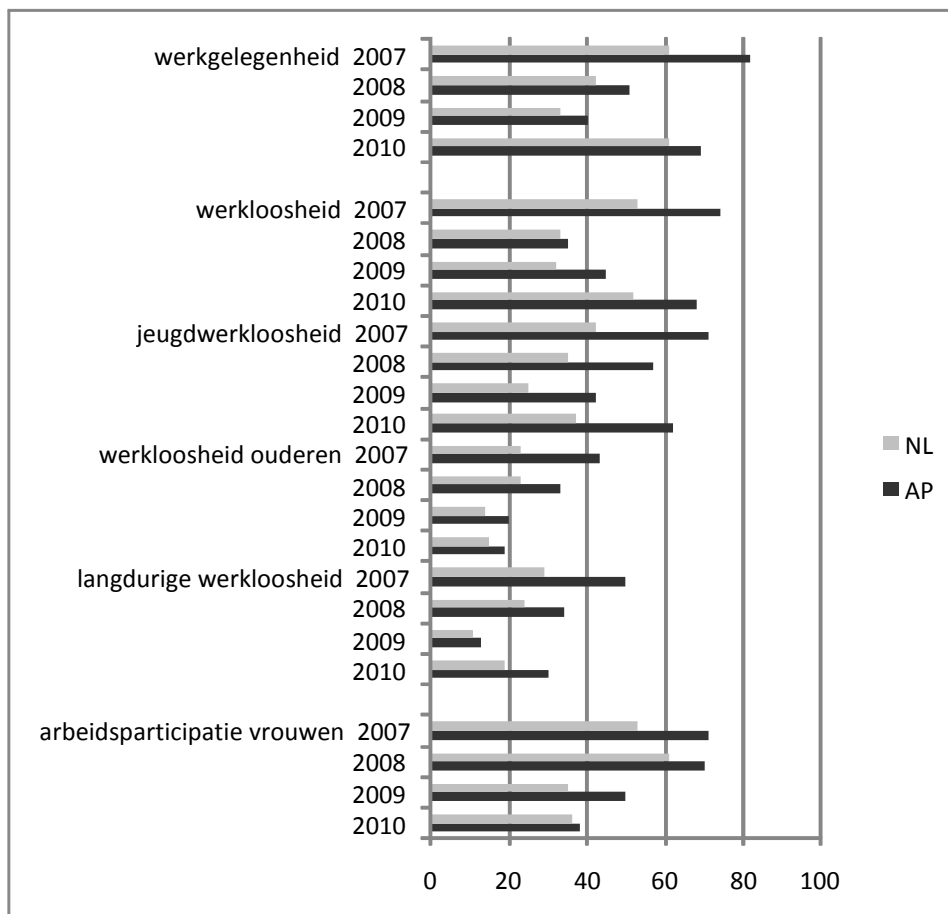
Het rapport sluit af met enkele vragen over de mate waarin respondenten persoonlijk zijn geraakt door de crisis.

2. Algemene verwachtingen ten aanzien van de arbeidsmarkt

Als gevolg van de wereldwijde kredietcrisis onderging Nederland vorig jaar de grootste economische teruggang sinds jaren. In verschillende sectoren stond de werkgelegenheid sterk onder druk en nam de werkloosheid toe. Dit jaar zien we een voorzichtig herstel. In ieder geval daalt het aantal werklozen weer licht. Dit zien we ook terug in de verwachtingen van de respondenten over de werkgelegenheid en werkloosheid. In vergelijking met de twee voorafgaande jaren zijn zowel arbeidsmarktprofessionals als de gemiddelde Nederlander

optimistischer over de ontwikkeling van de werkgelegenheid. We zien langzaam maar zeker het positieve beeld van vóór de economische crisis terugkomen. In figuur 1 worden de belangrijkste uitkomsten gepresenteerd. Het gaat hier om de verwachtingen van de arbeidsmarktprofessionals (AP) en gewone Nederlanders (NL) over de ontwikkeling voor de komende 3 jaar. In de figuur wordt de mate weergegeven (in procenten) waarin beide groepen *positieve verwachtingen* hebben (dus: groei werkgelegenheid, daling werkloosheid e.d.).

Figuur 1. Verwachtingen van de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP) over de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de werkloosheid 2007-2010 (Percentages met *positieve verwachtingen* over de arbeidsmarkt, per jaar waarin dit onderzoek is afgenomen)

In de eerste plaats valt in figuur 1 op dat arbeidsmarktdeskundigen meer uitgesproken positieve verwachtingen hebben dan de gemiddelde Nederlander. Anno 2010 verwacht zo'n 70% van de arbeidsmarktprofessionals en 60% van de Nederlandse bevolking een stijging van de werkgelegenheid tussen nu en 2013. Verleden jaar verwachtte slechts 40% respectievelijk 33% een toename van de werkgelegenheid tussen 2008 en 2012.

Wat betreft de verwachting over de ontwikkeling van de werkloosheid zien we min of meer eenzelfde ontwikkeling: ook hier zitten we weer bijna op het niveau van voor de crisis. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 68% een daling van de werkloosheid in de periode tot 2013. Onder de Nederlandse bevolking ligt dat percentage iets boven de 50. Vorig jaar was dat 45 respectievelijk 32%.

Wat opvalt is, dat zowel arbeidsmarktprofessionals als gewone Nederlanders veel optimistischer zijn gestemd over de daling van de jeugdwerkloosheid dan over de daling van

de werkloosheid onder ouderen. Over de daling van de werkloosheid onder ouderen zijn de respondenten zelfs pessimistisch. Hier voorziet minder dan 20% van de arbeidsmarktprofessionals en van de Nederlandse bevolking een daling en meer dan 50% een stijging. Deze uitkomsten zijn nog wat pessimistischer dan in 2009.

Iets optimistischer is men dit jaar over de langdurige werkloosheid in vergelijking met vorig jaar. Maar ook nu voorziet een groot deel – zo'n 40% van de arbeidsmarktprofessionals en de Nederlandse bevolking – een toename van de werkloosheid onder deze groep (tegenover 60 tot 70% vorig jaar).

Figuur 1 laat ten slotte zien dat het optimisme over de ontwikkelingen rond werkgelegenheid zich niet vertaalt in een groter optimisme over toename van de arbeidsparticipatie onder vrouwen. Arbeidsmarktprofessionals zijn zelfs wat terughoudender geworden. Voorzag in 2009 nog 50% een stijging van de arbeidsparticipatie onder vrouwen in de periode tot 2012, nu voorziet minder dan 40% een stijging van de arbeidsparticipatie onder vrouwen in de periode tot 2013. Dat komt overeen met de verwachtingen van de Nederlandse bevolking.

3. Specifieke arbeidsmarktonderwerpen

Aan de Nederlandse bevolking en aan arbeidsmarktprofessionals is een aantal stellingen voorgelegd. Daarin is hen gevraagd, aan te geven hoe de arbeidsmarkt zich op specifieke thema's tot 2013 zal ontwikkelen. Tabel 1 laat de uitkomsten zien.

Tabel 1: Percentage van de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP) dat verwacht dat in 2013 een stijging of een daling heeft plaatsgevonden met betrekking tot een specifiek arbeidsmarktonderwerp

In 2013 is...	NL	AP
...het aantal zelfstandigen gestegen	43%	57%
...het aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering gedaald	21%	15%
...het aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan gestegen	23%	36%
...het aantal vrouwen in topposities gestegen	50%	43%
...zijn de inkomensverschillen kleiner geworden	7%	1%
...is de achterstand van allochtonen ten opzichte van autochtonen kleiner geworden	27%	39%
Heden ten dage.....		
...is de aansluiting tussen (beroeps)onderwijs en arbeidsmarkt voldoende of beter	22%	22%

Uit tabel 1 blijkt dat arbeidsmarktdeskundigen in de regel meer uitgesproken opvattingen hebben dan gewone Nederlanders. Buitengewoon positief is men over de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen tot 2013 en over het aantal vrouwen in topposities. Minder positief zijn de arbeidsmarktprofessionals en de leden van de Nederlandse bevolking over de ontwikkeling van de achterstand van allochtonen ten opzichte van autochtonen: liefst 73% van de Nederlanders en 61% van de arbeidsmarktprofessionals verwacht dat de

achterstand in 2013 niet kleiner is geworden. Een even pessimistisch beeld zien we voor wat betreft de huidige aansluiting tussen (beroeps)onderwijs en arbeidsmarkt: meer dan driekwart van beide groepen beoordeelt de aansluiting als minder dan voldoende. Opvallend ten slotte is dat slechts 1% van de arbeidsmarktprofessionals en 7% van alle Nederlanders verwacht dat de inkomensverschillen in de komende drie jaar kleiner zullen worden.

Mobiliteit

Ten aanzien van mobiliteit is in het bijzonder onder de arbeidsmarktprofessionals een aanzienlijke groep (69%) de mening toegedaan dat er te weinig vrijwillig van werkgever gewisseld wordt (externe mobiliteit). Dit percentage is in de afgelopen jaren ook behoorlijk gestegen, zowel onder de groep gewone Nederlanders als onder de arbeidsmarktprofessionals. Blijkbaar zien beide groepen in de vergroting van de arbeidsmobiliteit een wapen om de werkloosheidseffecten van de huidige crisis te mitigeren. Waarmee we zijn aanbeland bij het 'hart' van de enquête, tevens het onderwerp van het RWI-najaarscongres: de impact van de economische crisis.

4. De impact van de economische crisis

Algemeen beeld

Allereerst is gevraagd waar we staan wat betreft de economische crisis. De Nederlandse bevolking en de arbeidsmarktprofessionals zijn vrij eensgezind. Bijna 50% is van mening dat we over het dieptepunt van de crisis heen zijn. Een kwart vreest echter dat het ergste nog moet komen, terwijl ruim een kwart hierover geen uitspraak wil doen. Dan is in de enquête vervolgens gevraagd, welke groepen en welke sectoren het hardste zijn getroffen. Tabel 2 (groepen) en tabel 3 (sectoren) laten de uitkomsten zien.

Beeld naar groepen en sectoren

In de tabellen 2 en 3 wordt zowel vanuit het perspectief van de gewone Nederlander als vanuit het perspectief van de arbeidsmarktprofessionals een top-5 gepresenteerd. Deze top-5 kan dan ook worden vergeleken tussen de Nederlandse bevolking en de groep arbeidsmarktprofessionals.

Tabel 2: Top 5 van door de crisis getroffen groepen volgens de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP)

NL		AP	
RANGORDE		RANGORDE	
1 lager opgeleiden	52%	1. lager opgeleiden	77%
2. langdurig werklozen	41%	2. langdurig werklozen	68%
3. 50-59 jarigen	37%	3. 50-59 jarigen	60%
4 NUG	31%	4. arbeidsongeschikten	52%
4 jongeren	31%	5. jongeren	46%
4 ZZP-ers	31%		

Tabel 3: Top 5 van sectoren die volgens de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP) het langst last zullen hebben van de crisis

NL		AP	
RANGORDE		RANGORDE	
1. bouw	61%	1. bouw	75%
2. horeca	34%	2. overheid	33%
3. gezondheidszorg en welzijn	28%	3. horeca	29%
4. financiële instellingen	17%	3. gezondheidszorg en welzijn	29%
5. overheid	11%	5. zakelijke dienstverlening	21%
uitzendsector	9%	uitzendsector	6%

Zowel ten aanzien van de vraag wie het hardste is getroffen als ten aanzien van de vraag, welke sectoren het meeste last hebben gehad is er een grote mate van overeenstemming tussen de Nederlandse bevolking en de arbeidsmarktprofessionals. De arbeidsmarktprofessionals laten ook hier grotere uitslagen (percentages) zien. Meer dan driekwart van de arbeidsmarktprofessionals is van mening dat de lager opgeleiden het meeste last hebben gehad van de crisis. Dan volgen de langdurig werklozen en de groep 50-59 jarigen. Ten aanzien van een tweetal groepen lopen de meningen van Nederlanders en arbeidsmarktprofessionals uiteen. Nederlanders zijn sterker dan de arbeidsmarktprofessionals van mening dat nuggers meer last van de crisis hebben gehad. Het omgekeerde zien we terug bij de groep arbeidsongeschikten. De arbeidsmarktprofessionals zijn de mening toegedaan dat deze laatste groep veel last heeft gehad van de crisis.

Dan de sectoren. Men had mogen verwachten dat veel respondenten de uitzendbranche zouden hebben aangewezen als zwaar getroffen sector: dat beeld kan in tabel 3 niet worden herkend. Volgens driekwart van de arbeidsmarktprofessionals en 61% van alle Nederlanders is met name de bouw de zwaarst getroffen branche, die ook het langste last zal hebben van de crisis. Daarna volgen de horeca, de gezondheidszorg, de financiële instellingen en de overheid.

Vervolgens is gevraagd, welke sectoren weer het eerste uit het crisisdal zullen kruipen. In tabel 4 treft u de uitkomsten aan.

Tabel 4: Top 5 van sectoren waar na de crisis de werkgelegenheid het eerste weer zal groeien volgens de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP)

NL		AP	
RANGORDE		RANGORDE	
1. uitzendsector	41%	1. uitzendsector	64%
2. handel en reparatie	25%	2. vervoer, opslag en communicatie	34%
3. bouw	22%	3. zakelijke dienstverlening	31%
4. vervoer, opslag en communicatie	21%	4. handel en reparatie	30%
5. industrie	19%	5. industrie	23%

Tabel 4 laat zien, dat de uitzendsector zijn naam als conjunctuurvoorspeller nu wel waarmaakt: zowel bij de Nederlandse bevolking als bij de arbeidsmarktprofessionals voert deze branche de ranglijst aan. De opvattingen welke sectoren weer als eerste werkgelegenheidsgroei vertonen zijn grosso modo onder Nederlanders en professionals deels dezelfde: handel en vervoer, communicatie en industrie. Daarentegen verwachten de arbeidsmarktprofessionals meer dan de andere Nederlanders een wederopstanding van de zakelijke dienstverlening en zien gewone Nederlanders de bouw weer uit het dal klimmen. Opvallend ten slotte zijn de verschillen in sectoren tussen tabel 3 en tabel 4. De sectoren met werkgelegenheidsgroei zijn – met uitzondering van de bouw – andere sectoren dan die het hardste door de crisis zijn getroffen.

Overheidsmaatregelen

Wat betreft de overheidsmaatregelen in het kader van de crisisbestrijding is een meerderheid (en onder de arbeidsmarktprofessionals zelfs een grote meerderheid) van mening dat investeringen in educatie meer centraal zouden moeten staan (tabel 5). Een meerderheid van de arbeidsmarktprofessionals vindt dat ook investeringen in milieu meer centraal zouden moeten staan. Marktwerking mag per saldo volgens beide groepen minder centraal staan. Bezuinigen mag van de Nederlandse bevolking meer centraal staan, terwijl arbeidsmarktprofessionals hier per saldo minder heil in zien. Overigens houden de groepen onder de Nederlandse bevolking die voorstander zijn van bezuinigen en de groepen die meer brood zien in het aanjagen van de consumptieve bestedingen elkaar behoorlijk in evenwicht.

Tabel 5: Top 5 van door de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP) genoemde overheidsmaatregelen

NL		AP	
RANGORDE		RANGORDE	
1. educatie bevorderen	56%	1. educatie bevorderen	78%
2. economische kansen exporteren	43%	2. investeringen in milieu stimuleren	57%
3. binnenlandse consumptie bevorderen	43%	3. economische kansen exporteren	41%
4. bezuinigen	41%	4. binnenlandse consumptie bevorderen	38%
5. investeren in infrastructuur	40%	5. investeren in infrastructuur	36%
marktwerking bevorderen	30%	marktwerking bevorderen	21%

Arbeidsmarktmaatregelen

Welke arbeidsmarktmaatregelen maken Nederland volgens de respondenten sterker na de crisis? In tabel 6 kunnen de belangrijkste uitkomsten worden aangetroffen. Uit tabel 6 blijkt dat de opvattingen van de Nederlandse bevolking en die van de arbeidsmarktprofessionals behoorlijk uiteen lopen. Zien de Nederlanders het meeste heil in het bevorderen van de werkgelegenheid, volgens de arbeidsmarktprofessionals moeten we het vooral zoeken in het bevorderen van scholing van werknemers. Ook op andere punten lopen de opvattingen uiteen: zo hechten de arbeidsmarktprofessionals minder aan het continueren van de deeltijd-WW en geven zij – meer dan andere Nederlanders – het belang aan om te blijven werken aan de bevordering van de arbeidsparticipatie. Bij beide groepen staat het bevorderen van de combinatie tussen arbeid en zorg hoog op het verlanglijstje. Het bezuinigen op re-integratie activiteiten en het verkorten van de uitkeringsduur worden relatief weinig genoemd; door arbeidsmarktprofessionals minder dan de Nederlandse bevolking.

Tabel 6: Top 5 van door de Nederlandse bevolking (NL) en arbeidsmarktprofessionals (AP) genoemde arbeidsmarktmaatregelen

NL		AP	
RANGORDE		RANGORDE	
1. werkgelegenheid bevorderen	52%	1. scholing van werknemers	61%
2. scholing van werknemers	37%	2. verhogen arbeidsparticipatie	48%
3. deeltijd-WW continueren	34%	3. werkgelegenheid bevorderen	44%
4. doorwerken tot 67 jaar	32%	4. combinatie arbeid-zorg verbeteren	42%
5. combinatie arbeid-zorg verbeteren	25%	5. doorwerken tot 67 jaar	32%
arbeidsproductiviteit verhogen	12%	arbeidsproductiviteit verhogen	24%

Zelf getroffen?

Gaf vorig jaar een vijfde van de arbeidsmarktprofessionals en 8% van de Nederlandse bevolking aan zelf getroffen te worden door de crisis, dit jaar ligt dat percentage aanzienlijk hoger. Nu is dat een op de vijf voor de Nederlandse bevolking en bijna de helft van de arbeidsmarktprofessionals. Dat betreft relatief vaak dat de vaste baan bedreigd wordt, dan wel dat het voortbestaan van de organisatie waar men werkt in het geding is, of dat men op zoek is naar (ander) werk, maar niet verwacht dat snel te kunnen vinden. Voor zzp'ers geldt vaak dat men geconfronteerd wordt met teruglopende omzet. Ook meer werkdruk en bevroering of verlaging van salaris en extra uitkeringen worden door hen genoemd. Voor sommigen geldt echter dat de crisis juist tot meer omzet leidt.

Kennis van WW-rechten

Tot slot is ingegaan op kennis omtrent WW-rechten. Bijna de helft van de arbeidsmarktprofessionals en 30% van de Nederlandse bevolking zegt - voor zover van toepassing - op de hoogte te zijn van het aantal maanden waarop men recht op WW heeft in geval van werkloos worden. Meer dan de helft van de arbeidsmarktprofessionals met kennis van de WW verwacht gedurende drie jaar of langer een WW-uitkering te ontvangen in geval van werkloosheid. Onder de Nederlandse bevolking is dat minder dan een kwart. Slechts weinig Nederlanders lijken zich te realiseren dat de WW-uitkering gemaximeerd is.

1. Inleiding

Deze rapportage beschrijft de resultaten van de Arbeidsmarktenquête 2010. Het doel van deze enquête is zicht te krijgen op de meningen en verwachtingen van arbeidsmarktprofessionals over de arbeidsmarkt. Daarnaast is ook de Nederlandse bevolking gevraagd naar haar meningen en verwachtingen. De enquête is gehouden in het kader van het Najaarscongres van de RWI op 10 november 2010, getiteld *Krachtig uit de crisis*.

De Arbeidsmarktenquête 2010 is in september aan twee groepen respondenten voorgelegd. Allereerst is net als de afgelopen vier jaar een enquête uitgezet onder de relaties van de RWI via de elektronische nieuwsbrief RWI-zine. Het gaat hier om personen die een rechtstreekse, beroepsmatige relatie hebben met de arbeids- en re-integratiemarkt, in dit rapport aangeduid als 'arbeidsmarktprofessionals'. Daarbinnen kunnen de volgende groepen worden onderscheiden:

1. Uitvoering: uitvoerders in de sociale zekerheid (UWV, UWV WERKbedrijf, SVB);
2. Re-integratiebedrijven: re-integratiebedrijven, maar ook arbodiensten, interventiebedrijven en scholings- en opleidingsinstituten;
3. Werknemers: werknemersorganisaties, cliënten, cliëntenvertegenwoordiging;
4. Werkgevers: werkgevers-, branche- en sectororganisaties/bedrijfsleven;
5. Overheid: de overheidssector (politiek en ambtelijk, zowel lokaal als landelijk);
6. Rest: media, onderzoeks- en adviesbureaus, overige organisaties.

Daarnaast is evenals in de voorgaande drie jaar de Nederlandse bevolking geënquêteerd. Het gaat hier om een enquête uitgevoerd door CentERdata in Tilburg waarbij de vragen zijn gesteld aan de leden van het CentERpanel, een representatieve steekproef van Nederlandstalige huishoudens. Dit betreft een Internetpanel, waarbij de deelnemers wekelijks vragen beantwoorden. Huishoudens die geen toegang hebben tot Internet krijgen van CentERdata een Internetaansluiting en de daarbij behorende apparatuur. Voor huishoudens zonder persoonlijke computer is dat een zogenaamde set-top box die kan worden aangesloten op een TV-toestel dat dan als terminal dienst doet. Het CentERpanel wordt gebruikt voor veel wetenschappelijk onderzoek in Nederland en daarbuiten.

In totaal hebben in 2010 379 arbeidsmarktprofessionals een bruikbare vragenlijst ingevuld. De resultaten hiervan geven een adequaat beeld van de opvattingen van de arbeidsmarktprofessionals. Daarnaast hebben dit jaar 1804 personen van 18 jaar en ouder de enquête geheel of gedeeltelijk ingevuld via het CentERpanel.

De achtergrond van de arbeidsmarktprofessionals, zoals door henzelf opgegeven, is weergegeven in Tabel 1-1. Hierin is ook weergegeven tot welke van de bovengenoemde respondentengroep(en) men gerekend is.

Een grote groep arbeidsmarktprofessionals is actief op het gebied van re-integratie, arbo, interventie, scholing, onderwijs en opleiding (32% in 2010). Ook ambtenaren (17%) en onderzoeks- en adviesorganisaties (16%) zijn goed vertegenwoordigd. Net als de afgelopen vier jaar valt op dat politici vrijwel ontbreken (1%).

Tabel 1-1. Achtergrond arbeidsmarktprofessionals

Achtergrond	Groep	Arbeidsmarktprofessionals				
		2010	2009	2008	2007	2006
ambtenaar gemeente / provincie	Overheid	13%	11%	14%	10%	10%
ambtenaar landelijke overheid	Overheid	4%	6%	3%	4%	3%
cliënt / cliëntenvertegenwoordiging	Werknemers	2%	3%	3%	3%	4%
media	Rest	2%	1%	1%	1%	1%
onderzoeksbureau, adviesorganisatie	Rest	16%	19%	13%	12%	12%
politiek gemeente / provincie	Overheid	1%	1%	2%	1%	1%
politiek landelijk	Overheid	0%	0%	1%	1%	2%
re-integratie, arbo, interventie, scholing, onderwijs, opleiding	Re-integratie-bedrijven	32%	26%	30%	34%	35%
uitvoering sociale zekerheid	Uitvoerders	7%	9%	9%	8%	8%
werkgevers, werkgeversorganisaties, brancheorganisaties	Werkgevers	8%	13%	10%	11%	10%
werknemers, werknemersorganisaties	Werknemers	8%	3%	3%	4%	4%
overig	Rest	9%	8%	11%	11%	11%
totaal	Totaal RWI	100% N=379	100% N=469	100% N=526	100% N=671	100% N=733

Van de respondenten uit het CentERpanel, de Nederlandse bevolking, geeft dit jaar 6% aan zich beroepsmatig met de arbeidsmarktsector bezig te houden; zie Tabel 1-2. Dat komt goed overeen met het percentage in 2009, maar is lager dan in de jaren voordien.

Tabel 1-2. Houdt u zich beroepsmatig met de arbeidsmarktsector bezig (Nederlandse bevolking)?

	2010		2009		2008		2007	
ja	103	6%	81	5%	160	9%	135	9%
nee	1698	94%	1591	95%	1691	91%	1430	91%
totaal	1801	100%	1672	100%	1851	100%	1565	100%

De enquête van 2010 kan onderverdeeld worden in drie thema's:

1. Algemene verwachtingen ten aanzien van de arbeidsmarkt
2. Specifieke onderwerpen gerelateerd aan de arbeidsmarkt
3. De impact van de economische crisis

In het hiernavolgende zullen we de resultaten voor deze thema's achtereenvolgens bezien. In dit rapport beperken we ons daarbij voornamelijk tot rechte tellingen van de antwoorden op de diverse vragen, waarbij we ons afvragen of er verschillen zijn tussen de arbeidsmarktprofessionals en de Nederlandse bevolking en tussen de diverse subgroepen binnen de arbeidsmarktprofessionals.

In de bijlage treft u samenvattende grafieken per onderwerp aan.

2. Algemene verwachtingen ten aanzien van de arbeidsmarkt

Aan de respondenten zijn om te beginnen enkele vragen gesteld over hun algemene arbeidsmarktverwachtingen voor de periode tot 2013. Het gaat daarbij om de ontwikkeling van de werkgelegenheid en werkloosheid, waarbij bij de werkloosheid een aantal specifieke groepen onderscheiden wordt. Deze vragen zijn ook in de drie jaar hiervoor aan het CentERpanel en de afgelopen vier jaar aan de arbeidsmarktprofessionals gesteld, zij het dat het toen ging om de arbeidsmarktverwachtingen tot 2012 (in 2009), 2011 (in 2008), respectievelijk 2010 (in 2007 en 2006).

Werkgelegenheid

Zagen we in zowel 2009 als 2008 dat arbeidsmarktprofessionals en Nederlandse bevolking pessimistischer werden over de verwachtingen ten aanzien van de werkgelegenheid op een termijn van drie jaar, dit jaar is het beeld aanzienlijk gekanteld. Beide groepen zijn optimistisch gestemd over de werkgelegenheidsontwikkeling tussen nu en 2013; zie Tabel 2-1. Dit jaar verwacht 69% van de arbeidsmarktprofessionals een stijging van de werkgelegenheid, waarvan 8% zelfs een forse stijging. Hiertegenover staat dat 17% een daling (en daarvan 3% een forse daling) van de werkgelegenheid voorziet. Vorig jaar verwachtte bijna de helft van de arbeidsmarktprofessionals een daling van de werkgelegenheid op een termijn van drie jaar en 40% een stijging. Anno 2010 zijn de arbeidsmarktprofessionals bijna even optimistisch als in 2007, de laatste enquête voor het uitbreken van de kredietcrisis. Ook de Nederlandse bevolking is nagenoeg even optimistisch gestemd als in 2007. Anno 2010 verwacht 61% een toename van de werkgelegenheid in de komende drie jaar en zal volgens 14% sprake zijn van een daling. Vorig jaar voorzag 42% van de Nederlandse bevolking nog een afname in een periode van drie jaar en 33% een stijging. Verder is opvallend dat de groep die een forse daling verwacht flink is afgenomen in vergelijking met vorig jaar. Dat geldt zowel voor de arbeidsmarktprofessionals als de Nederlandse bevolking.

De verwachtingen zijn voor 2010 ook weergegeven voor de diverse onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals, zie Grafiek 1 in Bijlage 1. Hierbij zijn de verwachtingen in een enkel cijfer per groep geaggregeerd. De verschillen tussen de diverse groepen respondenten zijn beperkt. Opvallend is dat de groep Overheid en – evenals vorig jaar – vertegenwoordigers van de groep Werknemers relatief optimistisch zijn. Zij voorzien in vergelijking met de andere groepen een positievere ontwikkeling. De groep Re-integratie en de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers zijn daarentegen minder optimistisch. Bezien we de Nederlandse bevolking en de totale groep arbeidsmarktprofessionals, dan zien we amper verschillen.

Tabel 2-1. Verwachting werkgelegenheid

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)		2006 (periode tot 2010)
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
fors stijgen	5%	8%	3%	8%	3%	5%	9%	17%	28%
licht stijgen	56%	61%	30%	32%	39%	46%	52%	65%	61%
stabiel blijven	19%	13%	19%	12%	29%	21%	22%	12%	7%
licht dalen	12%	14%	31%	36%	23%	25%	11%	5%	3%
fors dalen	2%	3%	11%	11%	2%	1%	1%	1%	0%
weet niet / geen mening	6%	1%	5%	2%	4%	1%	5%	1%	1%
totaal	100% N=1804	100% N=379	100% N=1677	100% N=468	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671	100% N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Verwachting werkloosheid algemeen

Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 68% dat de werkloosheid in de periode tot 2013 zal dalen, terwijl zo'n 20% van deze groep een toename verwacht; zie Tabel 2-2. De Nederlandse bevolking is iets minder optimistisch. Hier voorziet 52% een daling en 21% een stijging. Vorig jaar verwachtte 45% van de arbeidsmarktprofessionals en een derde van de Nederlandse bevolking dat de werkloosheid zou stijgen. Het tij is ook nu weer duidelijk gekeerd en de verwachtingen komen weer nagenoeg overeen met die van voor de kredietcrisis.

Tabel 2-2. Verwachting werkloosheid

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)		2006 (periode tot 2010)
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
fors stijgen	4%	5%	20%	21%	5%	2%	3%	2%	2%
licht stijgen	17%	15%	31%	24%	29%	34%	14%	8%	11%
stabiel blijven	22%	12%	14%	8%	29%	29%	26%	16%	12%
licht dalen	49%	56%	28%	38%	32%	31%	48%	59%	59%
fors dalen	3%	12%	4%	7%	1%	4%	5%	15%	15%
weet niet / geen mening	6%	1%	5%	2%	4%	1%	5%	1%	1%
totaal	100% N=1804	100% N=379	100% N=1677	100% N=468	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671	100% N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Verwachting werkloosheid naar groepen

De verwachtingen ten aanzien van de jeugdwerkloosheid (15-25 jarigen) – zie Tabel 2-3 – laten in 2010 een iets minder positief beeld zien in vergelijking met de totale werkloosheid; dat geldt met name voor de Nederlandse bevolking. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 62% een daling van de jeugdwerkloosheid, waartegenover staat dat 22% een stijging verwacht. Voor de Nederlandse bevolking zijn deze percentages respectievelijk 37 en 26. Vergeleken met 2009 is het beeld hier eveneens gekanteld. Toen verwachtte bijna de helft van zowel de arbeidsmarktprofessionals als de Nederlandse bevolking een stijging van de jeugdwerkloosheid.

Tabel 2-3. Verwachting jeugdwerkloosheid

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)		2006 (periode tot 2010)
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
fors stijgen	5%	7%	17%	18%	4%	3%	4%	2%	3%
licht stijgen	21%	15%	32%	27%	22%	15%	19%	10%	13%
stabiel blijven	30%	14%	20%	12%	34%	23%	30%	16%	13%
licht dalen	33%	40%	21%	28%	30%	40%	37%	41%	38%
fors dalen	4%	22%	4%	14%	5%	17%	5%	30%	31%
weet niet / geen mening	6%	1%	6%	2%	5%	1%	6%	2%	2%
totaal	100% N=1804	100% N=379	100% N=1677	100% N=468	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671	100% N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Tabel 2-4. Verwachting werkloosheid onder ouderen

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors stijgen	18%	22%	22%	28%	16%	10%	12%	11%
licht stijgen	34%	34%	33%	31%	32%	34%	32%	22%
stabiel blijven	27%	24%	25%	20%	24%	23%	28%	24%
licht dalen	14%	17%	12%	18%	21%	31%	21%	37%
fors dalen	1%	2%	2%	2%	2%	2%	2%	6%
weet niet / geen mening	6%	1%	5%	1%	5%	1%	6%	1%
totaal	100% N=1804	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Aanzienlijk minder optimistisch is de gemiddelde respondent over de werkloosheid onder ouderen (de 50- tot 65-jarigen); zie Tabel 2-4. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 56% een al of niet forse stijging. Daartegenover staat dat 19% van deze groep een daling

meer voor de hand ziet liggen. In vergelijking met vorig jaar is het verschil beperkt. Hetzelfde geldt voor de opvattingen van de Nederlandse bevolking. Hier verwacht 52% een stijging van de werkloosheid onder ouderen en 15% voorziet een daling.

Ook wat betreft langdurig werklozen – personen die langer dan een jaar werkloos zijn – zijn zowel de arbeidsmarktprofessionals als de Nederlandse bevolking relatief pessimistisch, doch minder in vergelijking met de verwachtingen ten aanzien van ouderen. Zie Tabel 2-5. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 44% een toename, terwijl dat percentage voor de Nederlandse bevolking 39% bedraagt. Een daling wordt verwacht door 30 respectievelijk 19%. Voor beide groepen geldt dat men iets optimistischer is in vergelijking met 2009.

Tabel 2-5. De ontwikkeling in het aantal langdurig werklozen (langer dan 1 jaar)

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors stijgen	12%	15%	24%	35%	8%	6%	6%	4%
licht stijgen	27%	29%	34%	33%	24%	27%	19%	14%
stabiel blijven	33%	25%	25%	18%	37%	31%	41%	30%
licht dalen	18%	27%	9%	12%	22%	30%	26%	44%
fors dalen	1%	3%	2%	1%	2%	4%	3%	6%
weet niet / geen mening	8%	1%	7%	1%	7%	1%	6%	1%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	N=1804	N=379	N=1677	N=469	N=1851	N=525	N=1565	N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Een samenvattend beeld kan worden aangetroffen in Grafiek 1 (zie Bijlage 1). Conclusie uit deze grafiek is, dat men over de werkloosheid onder ouderen en over langdurig werklozen aanzienlijk pessimistischer is in vergelijking met de jeugdwerkloosheid. Opvallend is dat vertegenwoordigers van de groep Werkgevers relatief optimistisch zijn over de werkloosheid onder ouderen en het aantal langdurig werklozen. De groep Overheid voorziet – evenals de groep Re-integratie en de groep Rest – vooral problemen voor de oudere werklozen.

Arbeidsparticipatie vrouwen

In het kader van de werkgelegenheidsontwikkeling is ook specifiek gevraagd naar de arbeidsparticipatie van vrouwen (zie Tabel 2-6). Veertig procent van de arbeidsmarktprofessionals en bijna de helft van de Nederlandse bevolking verwacht (evenals vorig jaar) weinig veranderingen. Ruim 35% van beide groepen is van mening dat de arbeidsparticipatie van vrouwen zal toenemen tussen nu en 2013. Daartegenover staat dat 23% van de arbeidsmarktprofessionals een daling van de arbeidsparticipatie van vrouwen verwacht. Onder de Nederlandse bevolking is dat slechts 6% (maar hier heeft 10% geen mening of weet het niet). Al met al zijn in 2010 dus met name de arbeidsmarktprofessionals relatief pessimistisch over de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie van vrouwen in vergelijking met de jaren voor de crisis. In 2008 en voordien verwachtte zo'n 70% van de arbeidsmarktprofessionals en ruim de helft van de Nederlandse bevolking een stijging. De verschillen tussen de onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zijn weergegeven in Grafiek 2 in Bijlage 1. De groep Overheid en de vertegenwoordigers van de groep werkgevers springen er uit. De eerste groep verwacht

per saldo een daling van de arbeidsparticipatie onder vrouwen, de laatste is relatief positief (en heeft in deze dezelfde verwachtingen als de Nederlandse bevolking).

Tabel 2-6. Verwachting arbeidsparticipatie van vrouwen

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)		2006 (periode tot 2010)
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
fors stijgen	2%	3%	2%	4%	4%	10%	6%	7%	9%
licht stijgen	34%	35%	33%	46%	57%	60%	47%	64%	63%
stabiel blijven	48%	40%	48%	39%	28%	25%	33%	22%	24%
licht dalen	6%	19%	8%	9%	6%	5%	5%	5%	3%
fors dalen	0%	4%	1%	1%	0%	1%	0%	1%	0%
weet niet / geen mening	10%	1%	7%	1%	4%	0%	8%	1%	2%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	N=1802	N=379	N=1677	N=469	N=1851	N=526	N=1565	N=671	N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

3. Specifieke onderwerpen aangaande de arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk bezien we een aantal specifieke onderwerpen die voor een deel vooral recent in de belangstelling zijn gekomen. Het betreft:

1. het aantal zelfstandigen;
2. het aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering;
3. het aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan;
4. het aantal vrouwen in topposities;
5. inkomensverschillen;
6. de achterstand van allochtonen ten opzichte van autochtonen;
7. discriminatie van etnische groepen op de arbeidsmarkt;
8. de aansluiting van het (beroeps)onderwijs op de arbeidsmarkt.

Aantal zelfstandigen

Evenals in 2009 is dit jaar gevraagd naar de ontwikkeling van het verwachte aantal zelfstandige ondernemers (inclusief zelfstandigen zonder personeel). Nu ging het om een periode van drie jaar, terwijl vorig jaar de situatie in 2015 bevroegd werd. In die zin is de vergelijkbaarheid beperkt. Het beeld verschilt echter nauwelijks (zie Tabel 3-1): zo'n 60% van de arbeidsmarktprofessionals verwacht een stijging van het aantal zelfstandige ondernemers, terwijl bijna een kwart een daling verwacht. Ook onder de Nederlandse bevolking verwacht bijna een kwart een daling. Daar staat tegenover dat bijna 45% een stijging verwacht. De gemiddelde Nederlander verwacht dus in mindere mate een stijging in vergelijking met de gemiddelde arbeidsmarktprofessional. Bezien we de verschillende groepen (zie Grafiek 3 in Bijlage 1), dan valt op dat de groep Overheid (en in iets mindere mate ook de groep Uitvoering en de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers) relatief positief gestemd zijn over de ontwikkeling van het aantal zelfstandige ondernemers. Vertegenwoordigers van de groep Werknemers en de groep Re-integratie zijn minder optimistisch (maar nog steeds positief in vergelijking met de gemiddelde Nederlander).

Tabel 3-1. Verwachting ontwikkeling aantal zelfstandigen

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2015)	
	NL	AP	NL	AP
fors stijgen	3%	8%	4%	11%
licht stijgen	40%	49%	44%	53%
stabiel blijven	23%	18%	20%	14%
licht dalen	21%	20%	22%	18%
fors dalen	3%	4%	2%	3%
weet niet / geen mening	10%	1%	8%	1%
totaal	100%	100%	100%	100%
	N=1804	N=379	N=1674	N=469

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering

Dit jaar is voor het eerst gevraagd naar de verwachting over de ontwikkeling van het aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering in de komende drie jaar, zie Tabel 3-2. Per saldo verwacht zowel de Nederlandse bevolking als de gemiddelde arbeidsmarktprofessional een stijging van dit aantal. De arbeidsmarktprofessionals zijn pessimistischer dan de Nederlandse bevolking: meer dan de helft verwacht een toename tegenover iets meer dan een derde van de Nederlandse bevolking. Een daling wordt verwacht door 15% van de arbeidsmarktprofessionals en 21% van de Nederlandse bevolking (waarbij opgemerkt dient te worden dat een relatief groot deel van de Nederlandse bevolking geen mening hierover heeft dan wel het niet weet). Opvallend zijn de opvattingen van de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers: deze verwachten per saldo een stabilisatie van het betreffende aantal, terwijl de verschillen tussen de overige groepen arbeidsmarktprofessionals vrij beperkt zijn.

Tabel 3-2. Verwachting ontwikkeling aantal werkzoekenden zonder recht op een uitkering

	2010 (periode tot 2013)	
	NL	AP
fors stijgen	6%	16%
licht stijgen	30%	40%
stabiel blijven	24%	21%
licht dalen	20%	13%
fors dalen	1%	2%
weet niet / geen mening	18%	8%
totaal	100% N=1804	100% N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan

Eveneens is dit jaar gevraagd naar de verwachting over de ontwikkeling van het aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan tot 2013, zie Tabel 3-3. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht 36% een toename, aan de andere kant voorziet 26% een afname. Voor de Nederlandse bevolking vinden we percentages van 23 respectievelijk 19. Opvallend is dat vertegenwoordigers van de groep Werknemers per saldo een lichte daling verwachten, terwijl de groep Uitvoering optimistischer is in vergelijking met de overige groepen.

Tabel 3-3. Verwachting ontwikkeling aantal arbeidsongeschikten met een betaalde baan

	2010 (periode tot 2013)	
	NL	AP
fors stijgen	2%	3%
licht stijgen	21%	33%
stabiel blijven	41%	34%
licht dalen	17%	21%
fors dalen	2%	5%
weet niet / geen mening	17%	4%
totaal	100% N=1804	100% N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Vrouwen in topposities

Arbeidsmarktprofessionals en de gemiddelde Nederlander zijn redelijk eensgezind ten aanzien van de ontwikkeling van het aantal vrouwen in topposities in de periode tot 2013: zie Tabel 3-4. Rond de 50% in beide groepen verwacht een beperkte toename van dit aantal. Hierbij zij opgemerkt dat slechts een zeer kleine groep (1% van de respondenten) een forse toename verwacht. Tegen de 40% verwacht dat het aantal stabiel zal blijven en een kleine groep verwacht een daling. In de loop van de tijd zien we wel dat men steeds iets pessimistischer wordt. De verschillen tussen de onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zijn gering (zie Grafiek 2 in Bijlage 1) zij het dat de groep Overheid relatief pessimistisch is, terwijl de groep Uitvoering relatief optimistisch is. Vorig jaar had die laatste groep juist een wat negatievere kijk op het onderwerp.

We merken hierbij op dat niet gevraagd is *hoeveel* meer vrouwen in topposities verwacht worden door degenen die een toename verwachten. Kijken we naar het aantal topvrouwen (zijnde lid van de raad van bestuur of de raad van commissarissen van bedrijven die genoteerd zijn op de Euronext Amsterdam) dan is er weliswaar sprake van een toename, maar in absolute termen is deze zeer gering. Dit jaar nam het aantal topvrouwen per saldo met twee toe, tegenover 11 in 2009. Van de 749 bestuurders en commissarissen bij deze bedrijven zijn in 2010 slechts 61 vrouw, ofwel 8,1%¹.

¹ Zie Volkskrant, *Aantal topvrouwen stijgt, met 2 personen*, 16 september 2010.

Tabel 3-4. Verwachting ontwikkeling aantal vrouwen in topposities

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors stijgen	1%	1%	2%	2%	2%	4%	2%	2%
licht stijgen	49%	42%	45%	52%	58%	64%	56%	60%
stabiel blijven	36%	46%	40%	38%	33%	30%	37%	36%
licht dalen	5%	7%	7%	5%	2%	2%	2%	1%
fors dalen	0%	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%
weet niet / geen mening	8%	2%	6%	1%	4%	1%	4%	1%
totaal	100% N=1802	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Inkomensverschillen

In 2008 en 2007 was een meerderheid van de arbeidsmarktprofessionals en de Nederlandse bevolking van mening dat de inkomensverschillen in de volgende drie jaren zouden toenemen, in 2009 daalde het aandeel dat een toename verwachtte met een kleine 10 procentpunten: zie Tabel 3-5. Nu zien we een aanzienlijke toename. De helft van de Nederlandse bevolking en ruim driekwart van de arbeidsmarktprofessionals verwacht dat de inkomensverschillen tussen nu en 2013 zullen toenemen. Een kwart van de arbeidsmarktprofessionals verwacht zelfs een forse toename. Slechts een kleine groep voorziet een afname van de inkomensverschillen. De verschillen tussen de diverse onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zijn klein, met uitzondering van de vertegenwoordigers van de groepen Werknemers en Werkgevers. De eerste groep verwacht in grotere mate een stijging in vergelijking met de andere groepen, de laatste verwacht juist in mindere mate een toename van de inkomensverschillen (zie grafiek 4, bijlage 1).

Tabel 3-5. Verwachting ontwikkeling inkomensverschillen

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)		2006 (periode tot 2010)
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
fors stijgen	12%	24%	10%	14%	6%	7%	8%	8%	23%
licht stijgen	38%	52%	35%	41%	46%	56%	46%	55%	50%
stabiel blijven	34%	21%	39%	31%	36%	31%	34%	26%	22%
licht dalen	7%	1%	10%	12%	8%	5%	8%	9%	5%
fors dalen	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
weet niet / geen mening	8%	1%	6%	2%	4%	1%	5%	1%	1%
totaal	100% N=1802	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671	100% N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

De situatie van allochtonen

Op de eerste plaats is gevraagd welke veranderingen men tussen nu en 2013 verwacht wat betreft de achterstand van allochtonen ten opzichte van autochtonen: zie Tabel 3-6. Evenals vorig jaar voorziet slechts een kwart van de Nederlandse bevolking een verkleining van de achterstand. Bij de arbeidsmarktprofessionals zien we wel een kleine stijging; daar verwacht nu bijna 40% een verkleining van de achterstand. In 2007 en 2008 bedroegen deze percentages nog ruim 70% (arbeidsmarktprofessionals) en bijna 60% (de Nederlandse bevolking). Zo'n 20 tot 25% ziet de achterstand verder oplopen.

De groep Re-integratie en de vertegenwoordigers van de groep Werknemers zijn het minst pessimistisch onder de arbeidsmarktprofessionals; zij voorzien per saldo geen vergroting van de achterstand van allochtonen ten opzichte van autochtonen. Vertegenwoordigers van de groep Werkgevers en de groep Overheid zijn wat dat betreft het meest pessimistisch: zie Grafiek 2 in Bijlage 1.

Ook is gevraagd naar het op de arbeidsmarkt vóórkomen van discriminatie op basis van etnische afkomst (zie Tabel 3-7). Vrijwel alle arbeidsmarktprofessionals en een zeer groot deel van de Nederlanders is van mening dat er discriminatie op basis van etnische afkomst plaatsvindt. Dit percentage is de afgelopen drie jaar vrij stabiel gebleven. Van de arbeidsmarktprofessionals vindt nu 36% dat er sprake is van discriminatie in hoge dan wel zeer hoge mate. Opvallend is dat de Nederlandse bevolking hierover positiever is: hier is 17% van mening dat in (zeer) hoge mate discriminatie op basis van etnische afkomst plaatsvindt. Daarnaast vindt volgens 54% van de arbeidsmarktprofessionals en 60% van de Nederlandse bevolking in beperkte mate discriminatie plaats op basis van etnische afkomst. Tussen de overige onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zijn de verschillen beperkt: zie Grafiek 5 in Bijlage 1. De groep Overheid is het minst uitgesproken over discriminatie op basis van etnische afkomst, terwijl de groep Re-integratie dit in sterkere mate ziet plaatsvinden in vergelijking met de overige groepen.

Tabel 3-6. Ontwikkeling achterstand allochtonen ten opzichte van autochtonen

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors stijgen	4%	6%	6%	10%	2%	1%	1%	1%
licht stijgen	17%	19%	21%	23%	8%	7%	7%	6%
stabiel blijven	39%	33%	35%	29%	28%	17%	25%	16%
licht dalen	26%	38%	25%	33%	52%	67%	56%	70%
fors dalen	1%	1%	2%	2%	4%	6%	4%	6%
weet niet / geen mening	12%	3%	12%	2%	4%	0%	7%	1%
totaal	100% N=1802	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Tabel 3-7. In hoeverre vindt er naar uw mening op de arbeidsmarkt discriminatie op basis van etnische afkomst plaats?

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
in zeer hoge mate	1%	6%	2%	6%	1%	4%	2%	4%
in hoge mate	16%	30%	14%	27%	14%	30%	19%	40%
in beperkte mate	60%	54%	59%	58%	62%	59%	66%	52%
niet of nauwelijks	10%	7%	13%	6%	14%	5%		
helemaal niet	1%	1%	1%	0%	2%	1%	4%	2%
weet niet / geen mening	12%	2%	11%	3%	8%	1%	10%	2%
totaal	100% N=1803	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Kwaliteit van de aansluiting tussen (beroeps)onderwijs en arbeidsmarkt

De aansluiting tussen het (beroeps)onderwijs en de arbeidsmarkt wordt in het algemeen als matig tot slecht ervaren (zie Tabel 3-8). Dit beeld is zeer stabiel. Ook nu weer vindt slechts iets meer dan een op de vijf arbeidsmarktprofessionals en ook iets meer dan 20% van de Nederlandse bevolking dat de kwaliteit van de aansluiting (meer dan) voldoende is. De helft van de respondenten vindt deze matig en om en nabij 20% slecht of zeer slecht. De arbeidsmarktprofessionals en de gemiddelde Nederlander zijn wat dit betreft redelijk eensgezind. De groep Overheid is het meest negatief over de aansluiting, de groep Re-integratie het minst negatief. De overige groepen zijn nagenoeg dezelfde mening toegedaan: zie Grafiek 5 in Bijlage 1.

Tabel 3-8. De kwaliteit van de aansluiting tussen het (beroeps)onderwijs en de arbeidsmarkt

	2010		2009		2008		2007		2006
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP	AP
uitstekend*	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	NA
goed	3%	4%	3%	3%	5%	3%	5%	2%	1%
voldoende	19%	18%	23%	17%	22%	23%	22%	23%	16%
matig	50%	53%	49%	53%	49%	53%	48%	51%	52%
slecht	15%	17%	14%	19%	15%	15%	15%	17%	21%
zeer slecht	3%	5%	3%	3%	3%	3%	4%	5%	6%
weet niet / geen mening	9%	3%	8%	4%	6%	2%	6%	1%	3%
totaal	100% N=1801	100% N=379	100% N=1676	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671	100% N=733

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

* Deze antwoordcategorie was in 2006 niet aanwezig (NA)

4. Arbeidsmobiliteit

Een vast blok in de enquête in het kader van het Najaarscongres van de Raad voor Werk en Inkomen heeft betrekking op het onderwerp arbeidsmobiliteit. In welke mate is er anno nu sprake van mobiliteit en wat wordt voor de nabije toekomst verwacht?

Op de eerste plaats bezien we de externe arbeidsmobiliteit. Hiermee wordt bedoeld op het vrijwillig wisselen van werkgever. Tabel 4-1 laat zien dat in 2010 – evenals vorig jaar – bijna 70% van de arbeidsmarktprofessionals van mening is dat de externe mobiliteit te gering is, 19% vindt deze voldoende en 2% te groot. De Nederlandse bevolking heeft een iets andere mening: van hen vindt 44% dat er sprake is van te weinig externe mobiliteit. Echter, een groot deel geeft als antwoord 'weet niet'. Opvallend is dat men in 2009 en 2010 aanzienlijk negatiever is over de mate van arbeidsmobiliteit in vergelijking met de twee jaar voordien. Of men is zich met het verdiepen van de economische crisis meer bewust geworden van de (blijkbaar beperkte) mate van externe arbeidsmobiliteit, of men is beïnvloed door de media-aandacht die de voorstanders van meer mobiliteit en meer marktwerking weten te genereren. De verschillen tussen de diverse onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zijn beperkt (zie Grafiek 6 in Bijlage 1), met uitzondering van de vertegenwoordigers van de groep Werknemers, die wat optimistischer zijn over de mate van externe mobiliteit. Deze laatste groep komt qua mening overeen met die van de Nederlandse bevolking.

Tabel 4-1. Beoordeling huidige mate externe arbeidsmobiliteit

	2010		2009		2008		2007	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
te veel	3%	2%	3%	3%	5%	6%	7%	5%
genoeg	23%	19%	26%	20%	40%	35%	40%	38%
te weinig	44%	69%	44%	69%	30%	52%	26%	48%
weet niet	30%	11%	27%	8%	24%	7%	26%	9%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	N=1802	N=379	N=1677	N=469	N=1851	N=526	N=1565	N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

In de nabije toekomst verwacht 56% van de arbeidsmarktprofessionals een (voornamelijk) lichte toename van de externe arbeidsmobiliteit: zie Tabel 4-2. In 2007 was dat nog 75%. In vergelijking met voorheen zijn de arbeidsmarktprofessionals dus aanzienlijk meer van mening dat de externe mobiliteit te laag is en daarnaast zijn ze pessimistischer geworden ten aanzien van de ontwikkeling in de mate van externe mobiliteit. De gemiddelde Nederlander heeft een iets ander beeld wat betreft de toekomstige ontwikkeling: hier is iets meer dan een derde in 2009 en 2010 (tegen bijna 45% in 2008 en 2007) van de respondenten van mening dat deze vorm van mobiliteit zal toenemen. Opvallend is verder dat vertegenwoordigers van de groep Werknemers en de groep Re-integratie de externe mobiliteit relatief minder zien stijgen tussen nu en 2013, terwijl de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers relatief vaker een stijging voorzien; zie Grafiek 4 in de bijlage.

Tabel 4-2. Verwachting ontwikkeling externe arbeidsmobiliteit

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors toenemen	2%	8%	2%	10%	1%	6%	3%	8%
licht toenemen	34%	48%	33%	40%	42%	52%	42%	67%
gelijk blijven	33%	26%	29%	19%	37%	29%	37%	19%
licht afnemen	11%	10%	16%	23%	8%	12%	6%	3%
fors afnemen	3%	5%	4%	7%	0%	1%	0%	1%
weet niet / geen mening	17%	3%	15%	3%	12%	0%	13%	2%
totaal	100% N=1802	100% N=379	100% N=1677	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=671

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Wat betreft de *intersectorale arbeidsmobiliteit* (het vrijwillig overstappen naar een andere sector of branche) verwacht 40% van de arbeidsmarktprofessionals dat deze licht zal toenemen, 2% dat deze fors zal toenemen en 37% dat deze vorm van arbeidsmobiliteit gelijk zal blijven (Tabel 4-3). Daarnaast verwacht 13% een daling, terwijl 8% geen antwoord kan geven. De gemiddelde Nederlander ziet in 30% van de gevallen een lichte of forse toename plaatsvinden, maar een op de vier Nederlanders antwoordt 'weet niet'. Ten opzichte van vorig jaar zijn de verschillen beperkt. Voor een overzicht van de verschillen tussen de onderscheiden groepen arbeidsmarktprofessionals zij verwezen naar Grafiek 4 in Bijlage 1. Evenals voor de externe mobiliteit geldt ook hier dat vertegenwoordigers van de groep Werknemers en de groep Re-integratie de intersectorale mobiliteit relatief minder zien stijgen tussen nu en 2013, terwijl de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers relatief vaker een stijging voorzien.

Tabel 4-3. Verwachting ontwikkeling intersectorale mobiliteit

	2010 (periode tot 2013)		2009 (periode tot 2012)		2008 (periode tot 2011)		2007 (periode tot 2010)	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
fors toenemen	1%	2%	1%	6%	1%	2%	1%	2%
licht toenemen	29%	40%	35%	41%	31%	45%	30%	46%
gelijk blijven	35%	37%	31%	30%	43%	40%	47%	43%
licht afnemen	8%	10%	11%	11%	7%	8%	4%	3%
fors afnemen	2%	3%	3%	5%	0%	1%	0%	0%
weet niet / geen mening	25%	8%	19%	6%	18%	4%	18%	6%
totaal	100% N=1802	100% N=379	100% N=1676	100% N=469	100% N=1851	100% N=526	100% N=1565	100% N=672

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Over de mate van *interne mobiliteit* (functiewisseling) denken de arbeidsmarktprofessionals nagenoeg gelijk als over de externe mobiliteit. Hier vindt 63% dat deze vorm van mobiliteit te gering is, terwijl 20% aangeeft dat de interne mobiliteit voldoende groot is (Tabel 4-4).

Van de Nederlandse bevolking is 40% respectievelijk 27% deze mening toegedaan. Maar ook hier zien we in de laatste groep een hoog percentage respondenten dat 'weet niet' als antwoord geeft. Verder zien we dat de diverse groepen arbeidsmarktprofessionals hier vrij eensgezind zijn (zie Grafiek 6 in Bijlage 1), met uitzondering van de vertegenwoordigers van de groep Werknemers, die relatief negatief zijn over de mate van interne mobiliteit. Over de externe mobiliteit was deze laatste groep juist relatief minder negatief in vergelijking met de andere groepen.

Tabel 4-4. Beoordeling huidige mate interne arbeidsmobiliteit

	2010		2009		2008		2007	
	NL	AP	NL	AP	NL	AP	NL	AP
te veel	3%	3%	3%	3%	2%	3%	2%	2%
genoeg	27%	20%	29%	26%	32%	22%	29%	24%
te weinig	40%	63%	39%	60%	39%	65%	39%	65%
weet niet / geen mening	30%	14%	29%	11%	27%	9%	30%	9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
	N=1801	N=379	N=1676	N=469	N=1851	N=526	N=1565	N=672

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

5. Impact van de economische crisis

Vanzelfsprekend is in de Arbeidsmarktenquête 2010 evenals in 2009 aandacht besteed aan de mogelijke effecten van de economische crisis. Achtereenvolgens komen aan de orde de vraag of we over het dieptepunt van de crisis in Nederland heen zijn, welke groepen het meest getroffen zijn door de crisis, hoe de verschillende economische sectoren de crisis doorstaan, hoe men staat tegenover de verschillende maatregelen die de overheid in het kader van de crisisbestrijding wel of niet ter hand heeft genomen en de vraag of men zelf geraakt wordt door de economische crisis, waarbij ook naar de kennis over WW-rechten gevraagd wordt.

Het dieptepunt voorbij?

Op de eerste plaats is de vraag gesteld of we over het dieptepunt van de crisis in Nederland heen zijn. De Nederlandse bevolking en de arbeidsmarktprofessionals zijn in deze eensgezind (zie Tabel 5-1): nagenoeg de helft is van mening dat het dieptepunt van de crisis achter ons ligt en het vanaf nu alleen maar beter gaat, een kwart vreest dat het ergste nog moet komen en (ruim) een kwart weet het niet.

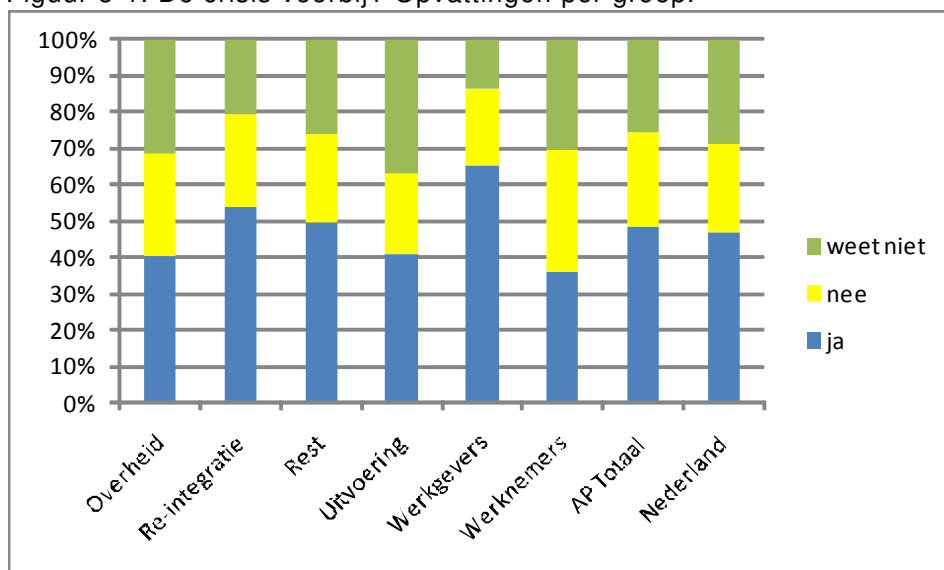
Tabel 5-1. Zijn we over het dieptepunt van de crisis in Nederland heen?

	2010	
	NL	AP
ja, vanaf nu gaat het alleen beter	47%	49%
nee, het ergste moet nog komen	24%	26%
weet niet	29%	26%
totaal	100%	100%
	N=1844	N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

In Figuur 5-1 is de mening voor de diverse groepen grafisch weergegeven. We zien dat de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers en van de groep Werknemers min of meer tegenover elkaar staan. De eerste groep is het meest optimistisch: hier is bijna twee derde van mening dat het dieptepunt achter ons ligt. De vertegenwoordigers van de groep Werknemers zijn het minst optimistisch: hier is slechts een derde die mening toegedaan en is ook ruim een derde van mening dat het dieptepunt nog moet komen. Bij de andere groepen ligt het aandeel dat vreest dat het ergste nog moet komen ruwweg tussen de 20 en 25%.

Figuur 5-1. De crisis voorbij? Opvattingen per groep.

De door de crisis getroffen groepen

We zien minder eensgezindheid tussen arbeidsmarktprofessionals en de Nederlandse bevolking over de groepen die het meest getroffen worden door de gevolgen van de economische crisis: zie Tabel 5-2. In het eerste deel van de tabel is de focus op mannen en vrouwen. De meerderheid onder zowel de Nederlandse bevolking als de arbeidsmarktprofessionals vindt dat beide groepen in gelijke mate worden getroffen. Voor de Nederlandse bevolking is dat 68%, voor de arbeidsmarktprofessionals 52%. De overige respondenten vinden vervolgens dat mannen ernstiger worden geraakt door de crisis dan vrouwen. Opvallend is dat arbeidsmarktprofessionals in deze meer uitgesproken zijn dan de Nederlandse bevolking. De resultaten voor de diverse groepen zijn weergegeven in Figuur 5-2. Vooral de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers, de groep Uitvoering en de groep Rest vinden meer dan anderen dat vooral mannen in vergelijking met vrouwen getroffen worden door de economische crisis.

In het tweede deel van de tabel wordt ingegaan op de vraag welke leeftijdsgroepen met name getroffen worden door de economische crisis. Hier konden de respondenten meerdere antwoordmogelijkheden aanvinken. De Nederlandse bevolking noemde gemiddeld 1,44 antwoorden, de arbeidsmarktprofessionals 1,87. We zien dat in tegenstelling tot het onderscheid tussen mannen en vrouwen hier slechts een beperkte groep aangeeft dat alle leeftijdsgroepen in gelijke mate getroffen worden. De groep 50-59 jarigen wordt relatief het meest genoemd; 60% van de arbeidsmarktprofessionals en 37% van de Nederlandse bevolking vindt dat (onder meer) deze groep het sterkst getroffen wordt door de crisis. De groep 65-plussers wordt het minst genoemd door zowel de arbeidsmarktprofessionals (9%) als de Nederlandse bevolking (14%). De arbeidsmarktprofessionals noemen verder jongeren relatief vaker dan 60-64 jarigen en die op hun beurt vaker dan de 25-49 jarigen. De Nederlandse bevolking ziet deze drie groepen in nagenoeg gelijke mate (25%) als meest getroffen groep. Hoe de diverse groepen arbeidsmarktprofessionals hier over oordelen is te zien in Figuur 5-3. Jongeren en 25-49 jarigen worden relatief weinig genoemd door de groep Re-integratie en Uitvoering. Deze groepen zien wel vaker dan anderen 60-64 jarigen getroffen worden door de crisis. Vertegenwoordigers van de groep Werknemers noemen

juist minder vaak dan anderen de 60-64 jarigen. Verder noemen de groep Overheid en Vertegenwoordigers van de groep Werkgevers relatief vaak de 25-49 jarigen.

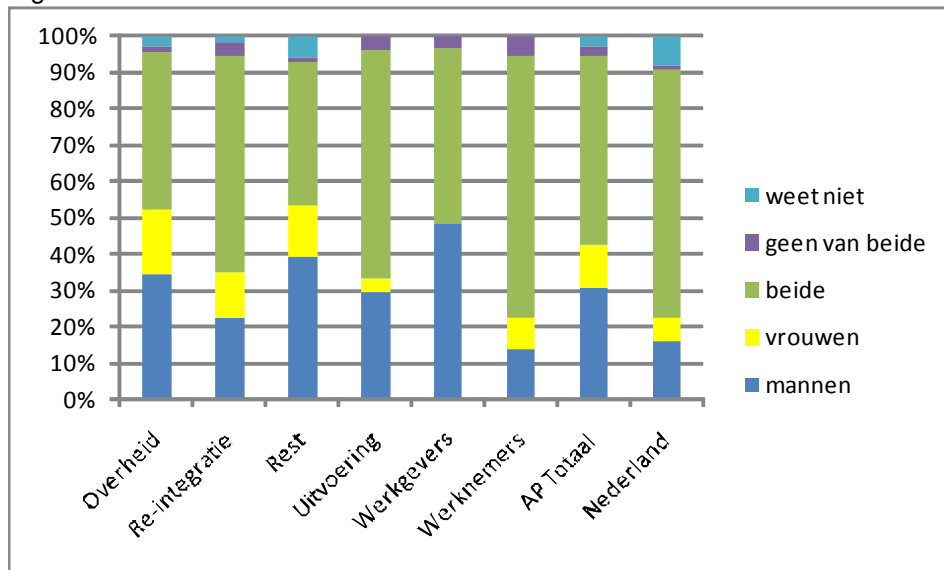
Tabel 5-2. Welke groepen zijn het ernstigst getroffen door de economische crisis?*

	2010		2009	
	NL	AP	NL	AP
mannen	16%	31%		
vrouwen	6%	12%		
beide groepen in gelijke mate	68%	52%		
geen van deze groepen	1%	3%		
weet niet	8%	3%		
totaal	N=1842	N=379		
15 - 24 jarigen (jongeren)	24%	46%	47%	57%
25 - 49 jarigen	25%	21%	20%	8%
50 - 59 jarigen	37%	60%		
60 - 64 jarigen	24%	38%		
50 - 64 jarigen (ouderen)			44%	46%
65-plussers	14%	9%		
leeftijdsgroepen in gelijke mate	20%	9%		
geen verschil tussen leeftijdsgroepen	0%	0%		
weet niet	0%	3%		
totaal	N=1842	N=379		
lager opgeleiden (basisonderwijs, vmbo)	52%	77%	51%	65%
middelbaar opgeleiden (mbo, havo, vwo)	17%	16%	7%	6%
hoger opgeleiden (hbo, wo)	8%	11%	5%	3%
langdurig werklozen (langer dan 1 jaar)	41%	68%	44%	52%
arbeidsongeschikten	24%	52%	21%	34%
werkzoekenden zonder recht op uitkering	31%	32%		
instromers op de arbeidsmarkt (schoolverlaters)	31%	41%		
zelfstandige ondernemers	31%	45%		
werknemers	10%	7%		
niet-westerse allochtonen	27%	45%	24%	32%
al deze groepen in gelijke mate	13%	0%		
geen van deze groepen	0%	0%		
weet niet	10%	1%		
totaal	N=1836	N=379	N=1682	N=469

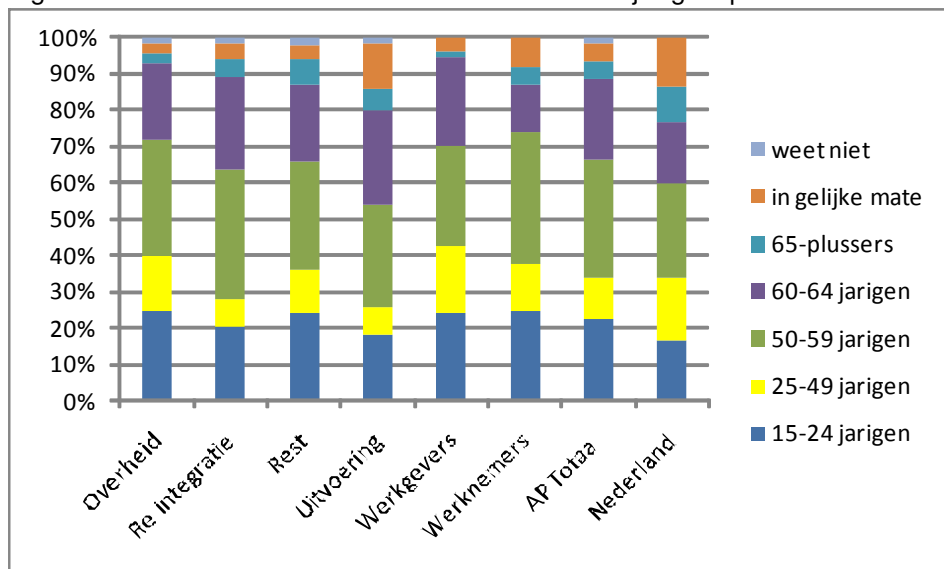
NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

* De respondent kon wat betreft het tweede en derde deel van de tabel meerdere groepen aanvinken. Weergegeven is het percentage dat de betreffende groep genoemd (dus aangevinkt) heeft.

Figuur 5-2. Getroffen door de crisis: mannen of vrouwen?

Figuur 5-3. Getroffen door de crisis: welke leeftijdsgroepen?

Tot slot zijn in het derde deel van Tabel 5-2 de antwoorden te vinden op de vraag welke specifieke groepen het ernstigst getroffen worden door de economische crisis. Ook hier waren weer meerdere antwoorden mogelijk. De Nederlandse bevolking noemde gemiddeld 2,95 antwoorden, de arbeidsmarktprofessionals 3,95 antwoorden. De meest getroffen groep zijn volgens zowel de Nederlandse bevolking als de arbeidsmarktprofessionals de lager opgeleiden. Iets minder vaak genoemd worden langdurig werklozen en door de arbeidsmarktprofessionals ook de arbeidsongeschikten. Werkzoekenden zonder recht op uitkering, instromers, zelfstandige ondernemers en niet-westerse allochtonen 'scoren' gemiddeld. Relatief weinig worden genoemd middelbaar en hoger opgeleiden en de werknemers.

Vorig jaar werd een soortgelijke vraag gesteld, maar toen werden de leeftijdsgroepen niet apart onderscheiden van de overige groepen en tevens werden een aantal groepen niet

genoemd in de vraagstelling. De resultaten zijn in de laatste twee kolommen van Tabel 5-2 opgenomen. Toen werden met name lager opgeleiden, jongeren, ouderen en langdurig werklozen genoemd en in iets mindere mate arbeidsongeschikten en niet-westerse allochtonen. Mede de verandering in de vraagstelling in het oog houdend, zien we dat met uitzondering van jongeren bijna alle groepen dit jaar door meer arbeidsmarktprofessionals als risicogroep worden aangemerkt dan vorig jaar. Dit geldt in het bijzonder voor langdurig werklozen, arbeidsongeschikten, niet-westerse allochtonen en 50-59 jarigen. Ook volgens de Nederlandse bevolking behoren jongeren dit jaar minder tot de uitgesproken risicogroepen dan vorig jaar, maar verder wijken de antwoorden hier duidelijk minder af van vorig jaar dan bij de arbeidsmarktprofessionals.

Welke sectoren houden het langst last van de economische crisis en in welke sectoren zal de werkgelegenheid het eerst weer toenemen?

Eerst is gevraagd welke sectoren het langst last blijven houden van de economische crisis. De dertien sectoren die onderscheiden zijn, zijn in Tabel 5-3 weergegeven, evenals het percentage respondenten dat de betreffende sector als een van de getroffen sectoren aanwijst. De arbeidsmarktprofessionals en de Nederlandse bevolking zijn redelijk eensgezind: met name de bouwnijverheid, de horeca, de gezondheids- en welzijnszorg en de financiële instellingen zullen het langst last blijven houden van de economische crisis. De arbeidsmarktprofessionals noemen daarnaast ook met name de overheid, de zakelijke dienstverlening en het gesubsidieerd onderwijs.

Tabel 5-3. Welke sectoren houden het langst last van de economische crisis?*

	2010	
	NL	AP
landbouw, bosbouw en visserij	10%	9%
delfstoffen, industrie en energie	7%	12%
bouwnijverheid	61%	75%
handel en reparatie	6%	8%
horeca	34%	29%
vervoer, opslag en communicatie	10%	14%
financiële instellingen	17%	20%
zakelijke dienstverlening	9%	21%
uitzendsector	9%	6%
overheid	11%	33%
gesubsidieerd onderwijs	9%	20%
gezondheids- en welzijnszorg	28%	29%
overige dienstverlening	4%	10%
totaal	N=1831	N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

* De respondent kon meerdere sectoren aanvinken. Weergegeven is het percentage dat de betreffende sector genoemd (dus aangevinkt) heeft. De gemiddelde Nederlander noemde 2,15 sectoren, de gemiddelde arbeidsmarktprofessional 2,86 sectoren.

Vervolgens is gevraagd in welke sectoren de werkgelegenheid na de economische crisis het eerst weer zal toenemen, zie Tabel 5-4. De uitzendsector wordt door zowel de arbeidsmarktprofessionals als de Nederlandse bevolking veruit het meest genoemd. Ook relatief vaak genoemd worden vervoer, opslag en communicatie en handel en reparatie. Arbeidsmarktprofessionals noemen daarnaast vaak de zakelijke dienstverlening. Relatief weinig worden genoemd landbouw, bosbouw en visserij, de overheid, het gesubsidieerd onderwijs en onder de Nederlandse bevolking ook de overige dienstverlening.

Tabel 5-4. In welke sectoren neemt na de economische crisis de werkgelegenheid het eerst weer toe?*

	2010	
	NL	AP
landbouw, bosbouw en visserij	4%	2%
delfstoffen, industrie en energie	19%	23%
bouwnijverheid	22%	18%
handel en reparatie	25%	30%
horeca	11%	12%
vervoer, opslag en communicatie	21%	34%
financiële instellingen	19%	22%
zakelijke dienstverlening	13%	31%
uitzendsector	41%	64%
overheid	6%	5%
gesubsidieerd onderwijs	3%	2%
gezondheids- en welzijnszorg	7%	13%
overige dienstverlening	3%	9%
totaal	N=1831	N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

* De respondent kon meerdere sectoren aanvinken. Weergegeven is het percentage dat de betreffende sector genoemd (dus aangevinkt) heeft. De gemiddelde Nederlander noemde 1,94 sectoren, de gemiddelde arbeidsmarktprofessional 2,65 sectoren.

Overheidsmaatregelen in het kader van de crisisbestrijding

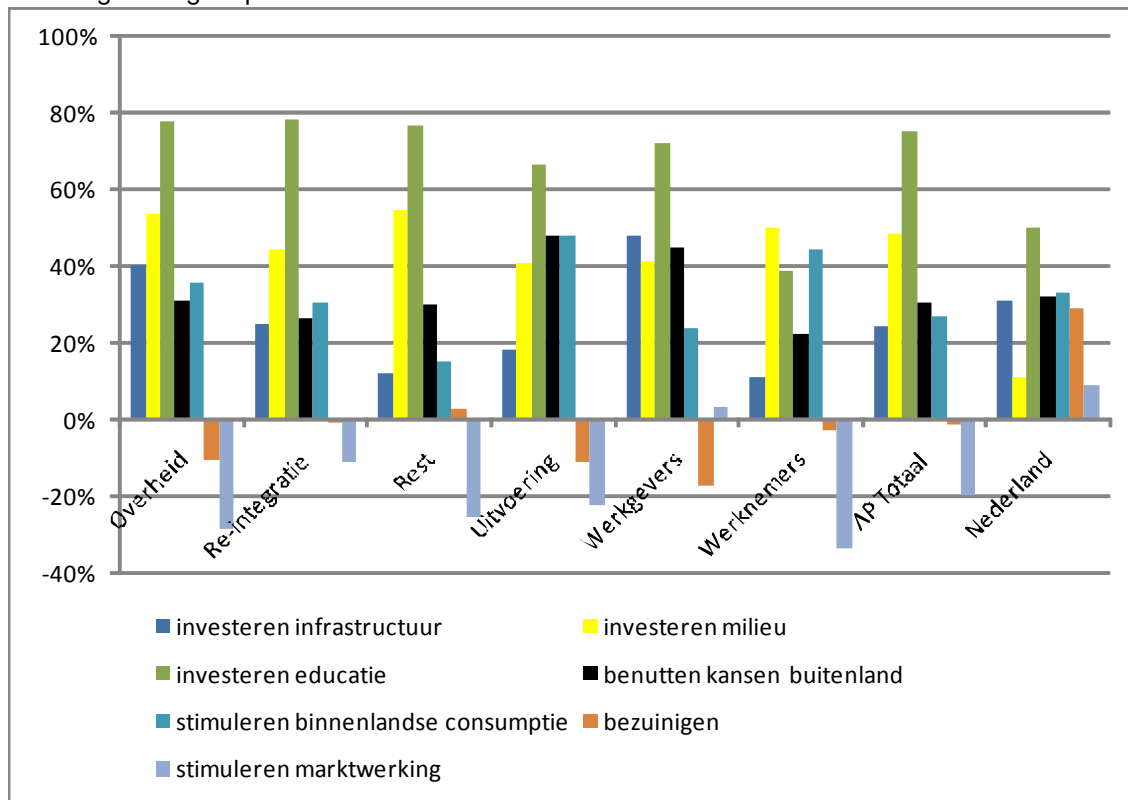
Aan de respondenten is een zevental (mogelijke) maatregelen voorgelegd met de vraag of deze meer, evenveel of minder centraal zouden moeten staan in de aanpak van de economische crisis in vergelijking met het huidige beleid. De opvattingen van de respondenten zijn weergegeven in Tabel 5-5. Hieruit komt onder meer naar voren dat een meerderheid van de Nederlandse bevolking en zelfs ruim driekwart van de arbeidsmarktprofessionals vindt dat investeringen in educatie meer centraal zou moeten staan dan nu het geval is. Slechts een kleine groep is van mening dat hier minder aandacht aan besteed zou moeten worden. Stimuleren van investeringen in milieu zou volgens bijna 60% van de arbeidsmarktprofessionals meer centraal moeten staan. Onder de Nederlandse bevolking speelt dit minder; hier vindt 31% dat dit onderwerp meer centraal zou moeten staan, terwijl 20% aangeeft dat dit minder centraal zou moeten staan. Het stimuleren van marktwerking zou volgens de gemiddelde arbeidsmarktprofessional minder centraal dienen te staan: 21% wil dit meer zien, maar 40% wil dit juist in mindere mate zien. Het op orde brengen van de overheidsfinanciën is onder de arbeidsmarktprofessionals minder populair in vergelijking met de Nederlandse bevolking. Beide groepen verschillen nauwelijks van mening over de overige maatregelen (investeringen in infrastructuur, benutten van economische kansen en stimuleren van de binnenlandse consumptie): deze zouden volgens beide groepen per saldo meer centraal dienen te staan.

Tabel 5-5. Gewenste overheidsmaatregelen

	2010					
		NL			AP	
	meer	even veel	minder	meer	even veel	minder
stimuleren van investeringen in infrastructuur	40%	51%	9%	36%	52%	11%
stimuleren van investeringen in milieu	31%	49%	20%	57%	34%	9%
stimuleren van investeringen in educatie	56%	37%	6%	78%	19%	3%
benutten van economische kansen in het buitenland	43%	46%	11%	41%	49%	10%
stimuleren van binnenlandse consumptie	43%	47%	10%	38%	50%	11%
op orde brengen van de overheidsfinanciën door te bezuinigen	41%	47%	12%	25%	49%	26%
stimuleren van marktwerking	30%	49%	21%	21%	39%	40%
totaal		N=1814			N=379	

In Figuur 5-4 is per groep het verschil tussen de percentages respondenten die vinden dat een bepaalde maatregel meer centraal respectievelijk minder centraal moet staan weergegeven. Dat kan men beschouwen als een indicator voor de wenselijkheid van meer (of minder) benodigde inspanningen. Hieruit blijkt dat vertegenwoordigers van de groep Werknemers (en in mindere mate ook de groep Uitvoering) minder dan gemiddeld van mening is dat investeren in educatie meer gestimuleerd moet worden dan nu het geval is. Meer stimuleren van investeringen in infrastructuur wordt meer dan gemiddeld gewenst door de groep Overheid en de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers. De laatstgenoemde groep en de groep Uitvoering wensen meer dan anderen een betere benutting van economische kansen in het buitenland. Stimuleren van de binnenlandse consumptie is relatief populair bij de groep Uitvoering en de vertegenwoordigers van de groep Werknemers. Meer bezuinigen om de overheidsfinanciën op orde te brengen is met name minder gewenst onder de groep Overheid, de groep Uitvoering en de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers. Tot slot zien we dat het minder stimuleren van marktwerking per saldo door alle groepen (met uitzondering van de vertegenwoordigers van de groep Werkgevers) gewenst wordt.

Figuur 5-4. Netto meerderheidspercentage dat voor extra overheidsmaatregelen is, per maatregel en groep

Daarnaast worden door 30% van de Nederlandse bevolking en 42% van de arbeidsmarktprofessionals andere overheidsmaatregelen genoemd die meer of minder centraal dienen te staan. De genoemde maatregelen zijn zeer divers. Genoemd worden onder meer het aanpakken van de hypotheekrenteaftrek, minder bezuinigen en meer stimuleren, minder regels en bureaucratie, werkgelegenheid stimuleren, minder privatiseren en bezuinigen op ontwikkelingshulp.

Vervolgens is gevraagd wat de belangrijkste arbeidsmarktmaatregelen zijn die ons land na de crisis sterker kunnen maken: zie Tabel 5-6. Meerdere antwoorden waren hierbij mogelijk. De Nederlandse bevolking noemde gemiddeld 2,65 maatregelen en de gemiddelde arbeidsmarktprofessional 3,49 maatregelen. De Nederlandse bevolking vindt het bevorderen van de werkgelegenheid de belangrijkste maatregel, op afstand gevolgd door het geven van prioriteit aan het scholen van werknemers, voortzetten van deeltijd-WW en het op termijn doorwerken tot de leeftijd van 67 jaar. Minder belangrijk worden geacht: meer gesubsidieerde arbeid voor langdurig werklozen en het bezuinigen op re-integratie-activiteiten. De arbeidsmarktprofessionals zien het geven van prioriteit aan het scholen van werknemers als de belangrijkste arbeidsmarktregel. Belang, zij het in mindere mate, wordt ook gehecht aan het verhogen van de arbeidsmarktparticipatie, het bevorderen van de werkgelegenheid en het verbeteren van de combinatie van arbeid en zorg. Bezuinigen op re-integratieactiviteiten en het verkorten van de uitkeringsduur worden relatief weinig genoemd door de arbeidsmarktprofessionals.

Tabel 5-6. Arbeidsmarktmaatregelen die Nederland sterker maken na de crisis*

	2010	
	NL	AP
op termijn doorwerken tot 67 jaar	32%	32%
deeltijd-WW voortzetten	34%	30%
uitkeringsduur verkorten	15%	13%
prioriteit geven aan het scholen van werknemers	37%	61%
verbeteren van de combinatie van arbeid en zorg	25%	42%
verhogen van de arbeidsparticipatie	18%	48%
financiële middelen vrijmaken ter bestrijding jeugdwerkloosheid	19%	19%
werkgelegenheid bevorderen	52%	44%
meer gesubsidieerde arbeid voor langdurig werklozen	9%	22%
bezuinigen op re-integratie activiteiten	10%	5%
verhogen van de arbeidsproductiviteit	12%	24%
anders	2%	9%
totaal	N=1831	N=379

* De respondent kon meerdere maatregelen aanvinken. Weergegeven is het percentage dat de betreffende maatregel genoemd (dus aangevinkt) heeft. De gemiddelde Nederlander noemde 2,65 maatregelen, de gemiddelde arbeidsmarktprofessional 3,49 maatregelen.

Zelf getroffen door de crisis?

Vorig jaar gaf 8% van de Nederlandse bevolking aan zelf gevolgen te ondervinden van de economische crisis voor de eigen positie op de arbeidsmarkt. Dit jaar ligt dit percentage aanzienlijk hoger en bedraagt nu 19%. Onder de arbeidsmarktprofessionals ligt het percentage – verrassend genoeg – in beide jaren aanzienlijk hoger. Anno 2010 ondervindt maar liefst 48% gevolgen voor de positie op de arbeidsmarkt als gevolg van de economische crisis tegenover 20% in 2009. In Tabel 5-7 worden de gevolgen opgesomd. Men kon ook hier meerdere antwoorden aanvinken. We zien dat vooral de vaste baan bedreigd wordt, dat het voortbestaan van de organisatie waar men werkt in gevaar is, dat men op zoek is naar (ander) werk (maar niet verwacht dat snel te kunnen vinden) en dat men als zelfstandig ondernemer of zzp'er geconfronteerd wordt met een teruglopende omzet. Andere dan de genoemde redenen spelen vooral bij de arbeidsmarktprofessionals nog een grote rol (13%).

Tabel 5-7. Welk gevolg heeft de economische crisis? *

	2010	
	NL	AP
ik ben recent mijn vaste baan kwijtgeraakt	1%	2%
mijn vaste baan wordt bedreigd	4%	10%
mijn tijdelijk contract is of wordt niet verlengd	1%	3%
ik krijg als uitzendkracht geen werk	1%	0%
het voortbestaan van de organisatie waar ik werk wordt bedreigd	3%	16%
ik mag minder overwerken van mijn baas	2%	2%
ik krijg minder uren per week betaald	1%	1%
ik zoek (ander) werk maar verwacht dat niet snel te kunnen vinden	4%	9%
als zelfstandig ondernemer of zzp'er word ik geconfronteerd met een teruglopende omzet	3%	16%
geen gevolgen	46%	50%
anders	5%	13%
weet niet	3%	2%
niet van toepassing	32%	0%
totaal	100% N=1808	100% N=379

* De respondent kon meerdere antwoorden aanvinken. Weergegeven is het percentage dat het betreffende antwoord genoemd (dus aangevinkt) heeft. De gemiddelde Nederlander noemde er 1,06 en de gemiddelde arbeidsmarktprofessional 2,24.

De respondenten die 'anders' geantwoord hebben, wijzen met name op hogere werkdruk, bevrozing of verlaging van het salaris en extra uitkeringen en gevolgen voor pensioen. Een enkeling wijst op positieve gevolgen: meer omzet, meer klanten (trainingen voor mensen op zoek naar nieuw werk).

Aan de respondenten die de vorige vraag op zichzelf van toepassing achtten, is vervolgens gevraagd wat men verwacht van de eigen arbeidsmarktpositie in de nabije toekomst: zie Tabel 5-8. Hieruit blijkt dat men per saldo licht optimistisch is. De Nederlandse bevolking is iets optimistischer in vergelijking met de arbeidsmarktprofessionals. De verschillen tussen de diverse groepen arbeidsmarktprofessionals zijn gering.

Tabel 5-8. De arbeidsmarktpositie in de nabije toekomst

	2010	
	NL	AP
zal verbeteren	25%	29%
zal verslechteren	15%	23%
zal gelijk blijven	46%	47%
niet van toepassing	14%	0%
totaal	100% N=1231	100% N=379

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Kennis over WW-rechten

We zagen in Tabel 5-7 dat een aantal respondenten werkloos is geraakt dan wel gevaar loopt werkloos te raken. Dat doet de vraag rijzen in welke mate men op de hoogte is van mogelijke WW-rechten. Voor zover van toepassing (dat wil zeggen exclusief degenen die aangeven zelfstandige te zijn dan wel dat de vraag niet van toepassing is) geeft bijna de helft van de arbeidsmarktprofessionals aan te weten op hoeveel maanden WW men recht heeft indien men nu werkloos zou worden. De Nederlandse bevolking is daarvan minder goed op de hoogte; hier weet iets minder dan 30% op hoeveel maanden WW men rechten heeft: zie Tabel 5-9.

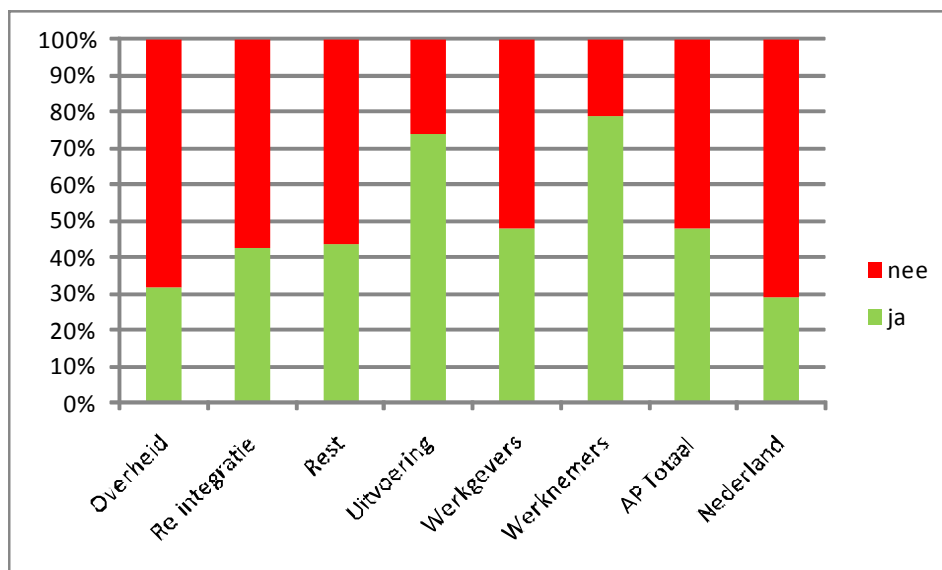
Tabel 5-9. Kennis over WW-rechten?

	2010		2010 excl zelfstandige / niet van toepassing	
	NL	AP	NL	AP
ja	16%	38%	29%	48%
nee	39%	41%	71%	52%
zelfstandige niet van toepassing	4%	20%		
	41%	1%		
totaal	100%	100%	100%	100%
	N=1807	N=379	N=993	N=299

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

De verschillen zullen deels verklaarbaar zijn vanwege het feit dat een belangrijk deel van de arbeidsmarktprofessionals beroepsmatig kennis heeft over de WW. Daarnaast speelt wellicht mee dat juist de arbeidsmarktprofessionals meer dan de Nederlandse bevolking hun baan bedreigd zien. De verschillen tussen de diverse groepen zijn desondanks opvallend groot: zie Figuur 5-5. Van de groep Uitvoering en de vertegenwoordigers van de groep Werknemers zegt 70 tot 80% te weten op hoeveel maanden recht men heeft in geval van werkloos worden. Bij de groep Overheid is die kennis volgens eigen zeggen slechts bij iets meer dan 30% aanwezig.

Figuur 5-5. Kennis over de WW-rechten per groep

Aan degenen die aangaven te weten wat hun WW-rechten zijn in geval van werkloosheid, is vervolgens gevraagd naar het aantal maanden recht op WW dat men dan heeft: zie Tabel 5-10. De arbeidsmarktprofessionals zijn hierover aanzienlijk optimistischer dan de Nederlandse bevolking. Van de arbeidsmarktprofessionals verwacht bijna 60% een WW-uitkering gedurende drie jaar of langer te ontvangen in geval van werkloos worden. Voor de Nederlandse bevolking geldt dat slechts een kwart verwacht een WW-uitkering gedurende minstens drie jaren te ontvangen. Voor beide groepen geldt dat de gemiddelde leeftijd van de respondenten op deze vraag 51 jaar bedraagt. Dit in het oog houdend lijken met name de arbeidsmarktprofessionals in het algemeen erg optimistisch. Voldoet een werknemer aan de wekeneis en de jarenis dan duurt de uitkering in maanden immers even lang als het arbeidsverleden in jaren. Daarnaast kent de WW een maximumduur van 3 jaar en 2 maanden. Daarvoor moet men dus beschikken over een arbeidsverleden van minimaal 38 jaar. Het lijkt weinig waarschijnlijk dat 57% van de arbeidsmarktprofessionals beschikt over een arbeidsverleden van 36 jaar of meer.

Tabel 5-10. Recht op WW in geval van werkloosheid

	2010		
	NL	AP	NIBUD/CentiQ
minder dan een jaar	16%	14%	34%
1 – 2 jaar	36%	13%	30%
2 – 3 jaar	24%	15%	24%
meer dan 3 jaar	24%	57%	12%
totaal	100% N=287	100% N=138	100% N=318

NL = Nederlandse bevolking, AP = Arbeidsmarktprofessionals

Recentelijk hebben het NIBUD en CentiQ onderzoek gedaan naar de kennis over WW-rechten onder werkloze werknemers². Onder meer is door NIBUD en CentiQ aan respondenten die recht hebben (gehad) op een WW-uitkering gevraagd of men voor het werkloos worden op de hoogte was van de duur van de uitkering. Iets meer dan de helft van de respondenten geeft aan hiervan op de hoogte te zijn geweest. Ouderen bleken beter op de hoogte dan jongeren. Dat gaat ook op voor de respondenten in dit onderzoek. Onder de Nederlandse bevolking zegt 20% van de respondenten onder de 45 jaar op de hoogte te zijn van de duur van de WW. In de groep van 45 tot 55 jaar is dat 30% en voor de ouderen 40%. Onder de arbeidsmarktprofessionals zijn de betreffende percentages iets minder dan 40% voor de groep tot 45 jaar en ruim 50% voor de groep van 55 jaar en ouder. Bezien we de daadwerkelijke duur van de WW-uitkering onder de respondenten in het onderzoek van NIBUD en CentiQ dan blijkt 34% gedurende minder dan een jaar recht te hebben op een WW-uitkering, 30% gedurende 1 tot 2 jaar, 24% gedurende 2 tot 3 jaar en 12% gedurende 3 jaar of langer. Hier zijn de respondenten gemiddeld iets jonger (45 jaar) dan de respondenten in de RWI arbeidsmarktenquête. Maar het lijkt er op dat de respondenten in het CentERpanel en met name de arbeidsmarktprofessionals aan de optimistische kant zitten wat betreft hun verwachtingen over de duur van de WW-rechten. Immers, de maximum uitkeringsduur in maanden is gelijk aan het arbeidsverleden in jaren (met een maximum van 38 maanden). Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat 57% van de arbeidsmarktprofessionals over een arbeidsverleden van 36 maanden of meer beschikt.

² Nibud en CentiQ (2010) *Zonder werk; de financiële gevolgen van werkloosheid*, NIBUD.

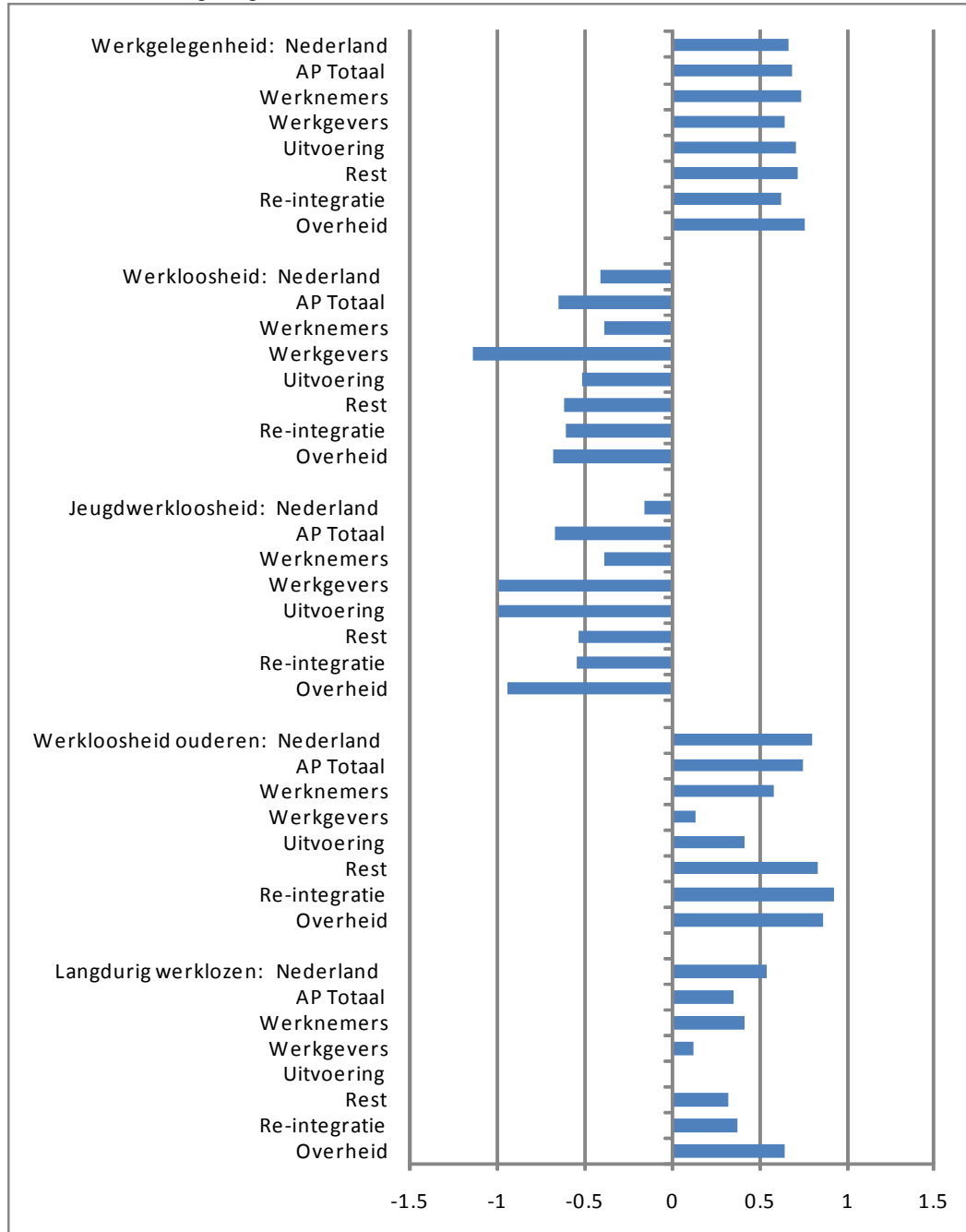
Tabel 5-11. Hoogte uitkering

	2010	
	NL	AP
0-30%	1%	11%
31-40%	0%	1%
41-50%	1%	4%
51-60%	3%	8%
61-70%	34%	31%
71-80%	28%	36%
81-90%	2%	2%
91-100%	1%	2%
weet niet	29%	4%
totaal	N=993	N=299

Tot slot is de respondenten gevraagd naar de verwachte hoogte van de WW-uitkering. Deze vraag is voorgelegd aan alle personen die niet zelfstandige zijn of aangegeven hebben dat vragen over de WW-rechten op hun niet van toepassing waren: zie Tabel 5-11. De eerste twee maanden bedraagt de WW-uitkering 75% van het zogenaamde dagloon, daarna 70% (met daarbij inachtneming van het maximum dagloon). Ongeveer een derde van zowel de Nederlandse bevolking als de arbeidsmarktprofessionals verwacht in voorkomende gevallen een uitkering tussen de 61 en 70% van het huidige bruto loon te ontvangen. Daarnaast verwacht 40% van de arbeidsmarktprofessionals en meer dan 30% van de Nederlandse bevolking een uitkering boven de 70% van het huidige bruto loon te ontvangen. Aan de andere kant verwacht bijna een kwart van de arbeidsmarktprofessionals dat de uitkering lager is dan 60% van het huidige bruto loon, tegenover slechts 5% van de Nederlandse bevolking. Hierbij merken we op dat 29% van de Nederlandse bevolking niet bekend is met de hoogte van de WW-uitkering, tegenover slechts 4% van de arbeidsmarktprofessionals.

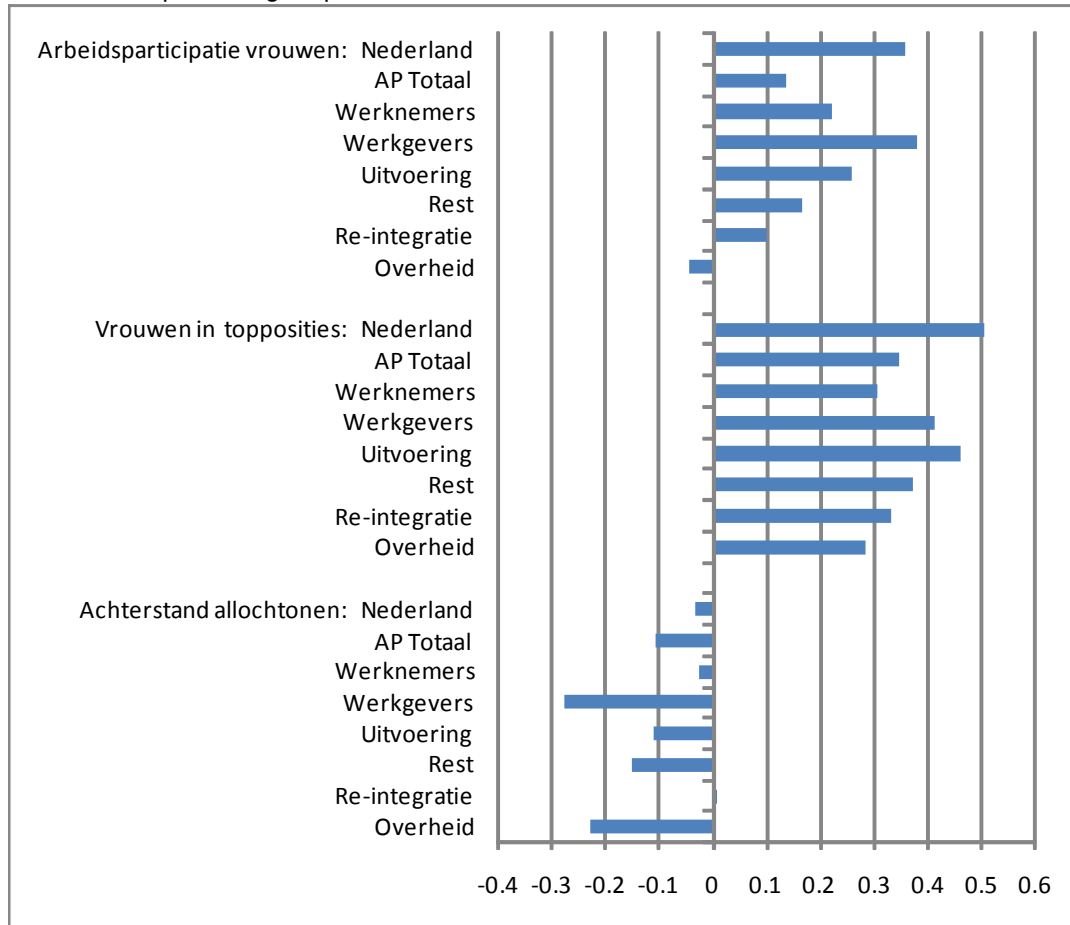
Bijlage 1: Antwoorden per respondentgroep

Grafiek 1. Werkgelegenheid en werkloosheid: totaalindicator 2010¹

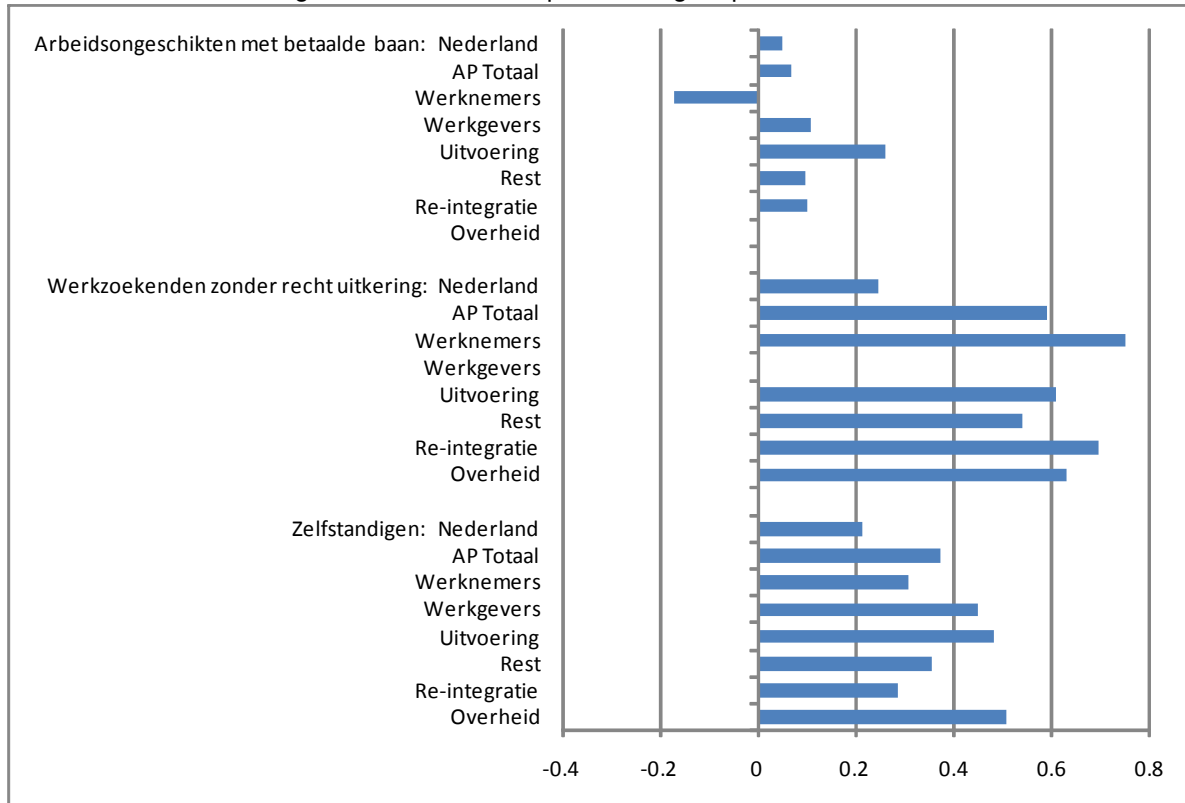
De indicatoren in deze grafiek zijn per groep bepaald als $[(2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors stijgen'}) + (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht stijgen'}) - (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors dalen'}) - (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht dalen'})] / \text{aantal respondenten}$. 'Forse' stijgingen of dalingen krijgen dus het dubbele gewicht in vergelijking met 'lichte' dalingen of stijgingen. Naarmate de staven langer zijn verwacht een groter deel van de betreffende groep een stijging van de werkgelegenheid, c.q. werkloosheid. Bij de waarde 0 houden de aantallen respondenten die een stijging en een daling verwachten elkaar in evenwicht.

Grafiek 2. Speciale groepen: totaalindicator 2010

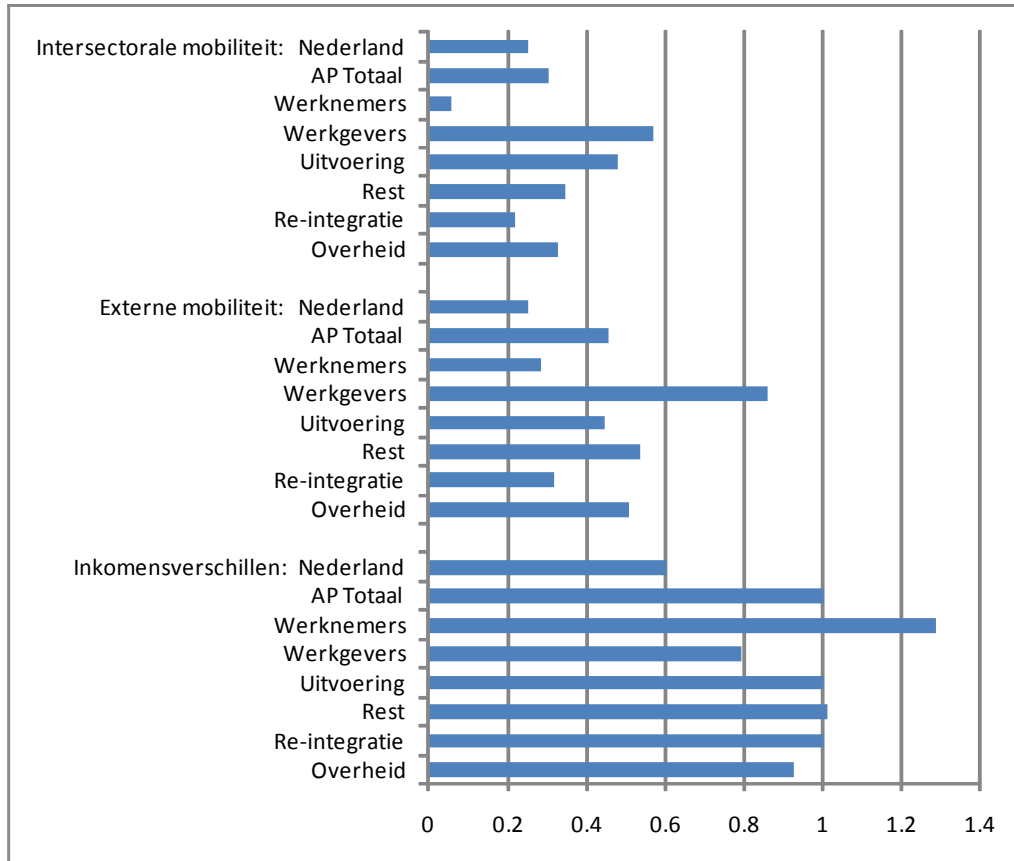
De indicatoren in deze grafiek zijn per groep bepaald als $[(2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors stijgen'}) + (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht stijgen'}) - (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors dalen'}) - (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht dalen'})] / \text{aantal respondenten}$. 'Forse' stijgingen of dalingen krijgen dus het dubbele gewicht in vergelijking met 'lichte' dalingen of stijgingen. Naarmate de staven langer zijn verwacht een groter deel van de betreffende groep een stijging van de werkgelegenheid, c.q. werkloosheid. Bij de waarde 0 houden de aantallen respondenten die een stijging en een daling verwachten elkaar in evenwicht.

Grafiek 3. Ontwikkeling voor een aantal specifieke groepen: totaalindicator 2010

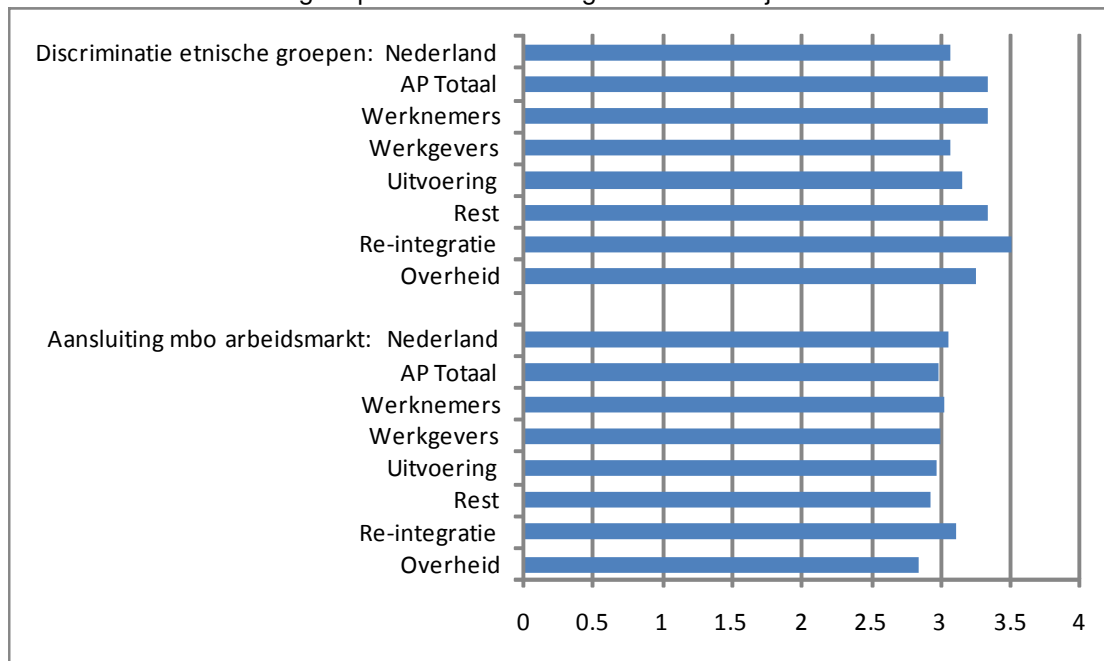
De indicatoren in deze grafiek zijn per groep bepaald als $[(2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors stijgen'}) + (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht stijgen'}) - (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors dalen'}) - (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht dalen'})] / \text{aantal respondenten}$. 'Forse' stijgingen of dalingen krijgen dus het dubbele gewicht in vergelijking met 'lichte' dalingen of stijgingen. Naarmate de staven langer zijn verwacht een groter deel van de betreffende groep een stijging van de werkgelegenheid, c.q. werkloosheid. Bij de waarde 0 houden de aantallen respondenten die een stijging en een daling verwachten elkaar in evenwicht.

Grafiek 4. Mobiliteit en inkomensverschillen: totaalindicator 2010

De indicatoren in deze grafiek zijn per groep bepaald als $[(2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors stijgen'}) + (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht stijgen'}) - (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'fors dalen'}) - (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'licht dalen'})] / \text{aantal respondenten}$. 'Forse' stijgingen of dalingen krijgen dus het dubbele gewicht in vergelijking met 'lichte' dalingen of stijgingen. Naarmate de staven langer zijn verwacht een groter deel van de betreffende groep een stijging van de werkgelegenheid, c.q. werkloosheid. Bij de waarde 0 houden de aantallen respondenten die een stijging en een daling verwachten elkaar in evenwicht.

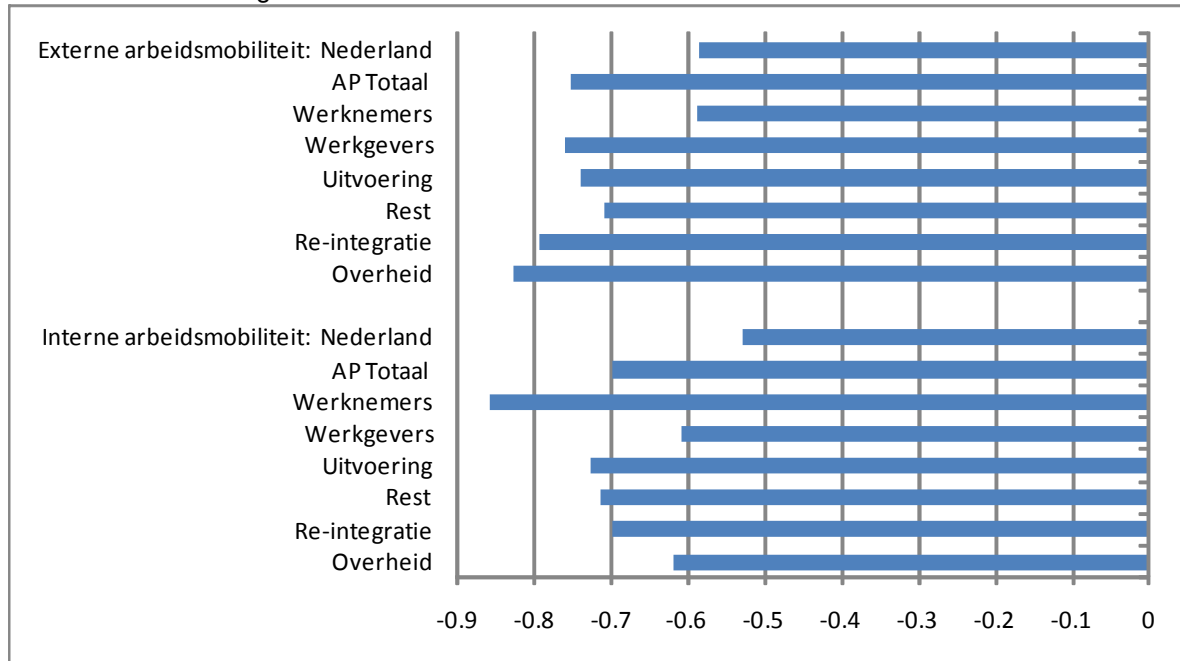
Grafiek 5. Meningen: totaalindicator voor antwoorden op de vragen met betrekking tot discriminatie etnische groepen en aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt in 2010¹

De indicator over discriminatie van etnische groepen is als volgt per groep bepaald: $[(5 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van discriminatie in zeer hoge mate}) + (4 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van discriminatie in hoge mate}) + (3 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van discriminatie in beperkte mate}) + (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er niet of nauwelijks sprake is van discriminatie}) + (1 * \text{het aantal respondenten dat aangeeft dat er helemaal niet gediscrimineerd wordt})] / \text{aantal respondenten}$.

De indicator over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt is als volgt per groep bepaald: $[(6 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van een 'uitstekend' aansluiten}) + (5 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'goed' aansluiten}) + (4 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'voldoende' aansluiten}) + (3 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'matig' aansluiten}) + (2 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'zeer slecht' aansluiten}) + (1 * \text{het aantal personen dat aangeeft dat er sprake is van 'slecht' aansluiten})] / \text{aantal respondenten}$.

Grafiek 6. Beoordeling arbeidsmobiliteit in 2010

Deze indicatoren zijn als volgt per groep bepaald: $[(1 * \text{het aantal personen dat vindt dat er te veel mobiliteit is}) - (1 * \text{het aantal personen dat vindt dat er te weinig mobiliteit is})] / \text{aantal respondenten}$.

Colofon

Arbeidsmarktenquête 2010. Verwachtingen en meningen over de arbeidsmarkt van morgen is een uitgave van de Raad voor Werk en Inkomen

Bezuidenhoutseweg 60

2594 AW Den Haag

Postbus 93048

2509 AA Den Haag

info@rwi.nl

www.rwi.nl

© Raad voor Werk en Inkomen, Den Haag. Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

november 2010